

Вашите права на социална сигурност в България

Европейска комисия

Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“

Дирекция — D: Социални права и приобщаване

Звено D2: Социална защита

Лице за контакт: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=2&langId=bg&acronym=contact>

Европейска комисия

B-1049 Брюксел

Вашите права на социална сигурност в България

Текстът е завършен през юли 2023 г.

Настоящият документ не може да се счита за официална позиция на Европейската комисия.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

© Европейски съюз, 2023 г.

Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39). Освен ако не е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на Европейския съюз, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторските права.

Понякога в живота Ви може да се наложи да разчитате на подкрепата, предоставяна от социалноосигурителни обезщетения. Ако живеете в държавата, където сте родени и отговаряте на съответните изисквания, имате право да получавате обезщетения. Но също така имате право да получавате обезщетение, ако сте гражданин/ка на държава – членка на ЕС и се преместите да живеете в друга част на ЕС. Информацията по-долу разяснява кога имате право на обезщетения, какво Ви се полага и как можете да поискате такава помощ.

Съдържание

СЕМЕЙНИ	6
Семейни помощи за деца	7
Други семейни помощи и обещетения	10
Майчинство и бащинство	13
ЗДРАВЕ	19
дългосрочна грижа	20
Здравеопазване	23
Обезщетения за болест (болнични)	27
НЕРАБОТОСПОСОБНОСТ	30
Хора с увреждания	31
Временна неработоспособност	37
Трудови злополуки и професионални болести	40
СТАРОСТ И ПЕНСИИ	43
Пенсии	44
Наследствена пенсия	48
СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ	51
Социални помощи	52
Социални програми и услуги за подпомагане на хора с увреждания и възрастни хора	56
БЕЗРАБОТИЦА	61
Обезщетения за безработица	62
ПРЕМЕСТВАНЕ В ЧУЖБИНА	66
Сумиране на осигурителните периоди от Европейския съюз и Европейското икономическо пространство	67
ОСНОВНО МЕСТОЖИВЕЕНЕ	70
Обичайно пребиваване	71

Семейни

Семейни помощи за деца

Тук ще намерите информация за семейните помощи.

Описали сме следните месечни семейни помощи:

месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст);

- **месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година;**
- **месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане**
- **месечни помощи за дете без право на наследствена пенсия от починал родител**

Кога мога да получа обезщетения?

Семейните помощи са предназначени да подпомогнат посрещането на разходи за родители и семейства, свързани с раждане и отглеждане на дете.

Помощите се предоставят в пари или в натура под формата на стоки или услуги.

Те се отпускат еднократно или месечно.

Родителите могат да кандидатстват за помощи също и преди навършването на 1 година на детето, ако не е отпуснато обезщетение за майчинство и имат нисък доход (това се отнася само за месечните помощи за отглеждане на дете под една година).

Месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, са на база доход и представляват най-често срещания вид семейни помощи.

Следните лица имат право на месечни помощи за деца с трайни увреждания под 18-годишна възраст и преди завършване на средно образование, но не по-късно от достигане на 20 години: семейства, които отглеждат деца с трайни увреждания.

Децата, които не могат да получат наследствена пенсия от починал родител заради недостатъчни периоди на осигуряване, имат право на месечна помощ.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

Месечната помощ за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, се отпуска на семейства, чийто доход е не по-голям от 510 лв. Когато доходът е между 510,01 и 610 лв., размерът на помощта се намалява до 80%. Те се отпускат за дете до завършване на средно образование, но не и след навършване на 20-годишна възраст. За да имате право на тези помощи, трябва:

- детето да не е настанено за отглеждане извън семейството, съгласно Закона за закрила на детето;
- детето да посещава редовно подготвителните групи в детските градини или подготвителните групи в училищата за задължителна предучилищна подготовка, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;
- детето трябва да посещава редовно училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;
- детето да живее постоянно в България;
- детето да има всички необходими имунизации и профилактични контролни прегледи в съответствие с неговата възраст и здравословно състояние.

Помощта се предоставя в натура във всички случаи, когато майката е под 18 години. Помощта се предоставя в натура и в следните случаи:

- родителите или лицата, имащи право на семейни помощи не се грижат за своето/своите дете/деца;

- семейните помощи не се използват по предназначение за детето/децата;
- родителите или лицата, получаващи семейните помощи не изпълняват задълженията съгласно Закона за закрила на детето.

Месечната помощ за отглеждане на дете до навършване на една година се отпуска на база на дохода на член на семейството. За да имате право на такъв вид помощ, доходът на всеки член от семейството трябва да е не повече от 610 лева. Освен това, детето трябва да живее постоянно в страната (както и майката или осиновителката) и не трябва да е настанено за отглеждане извън семейството в съответствие със Закона за закрила на детето.

Майките (включително осиновителките, които не получават обезщетение за майчинство, тъй като не отговарят на условията, получават месечната помощ за отглеждане на дете до навършване на една година.

Помощта се предоставя в натура във всички случаи, когато майката, на която са предоставени, не е навършила 18-годишна възраст. Помощта се предоставя в натура и в следните случаи: родителите или лицата, получаващи семейните помощи не се грижат за своето дете/деца; семейната помощ не се използва по предназначение за детето /децата; родителите или лицата, получаващи семейните помощи, не изпълняват задължението по Закона за закрила на детето.

Родителите, които искат да ползват тези помощи, трябва да подадат заявление. При подаване на заявлението се представя документ за самоличност.

Месечните помощи за отглеждане на дете с трайни увреждания се предоставят на родителите (осиновителите) при отглеждане на деца с трайни увреждания независимо от дохода на семейството, като се гарантира, че детето пребивава постоянно в държавата и не се намира извън семейството съгласно Закона за закрила на детето. Помощите се предоставят и на семейства на роднини или близки приятели и приемни семейства, независимо от доходите на семейството.

Месечните помощи за деца, които нямат право да получават наследствена пенсия от починал родител, се предоставят на другия родител или законния настойник на детето независимо от дохода на семейството, при условие че:

- детето не получава наследствена пенсия съгласно Кодекса за социално осигуряване;
- детето не се намира в приемни грижи извън семейството съгласно Закона за закрила на детето;
- детето редовно посещава подготвителна група за задължително предучилищно образование на децата в детска градина или училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние;
- детето пребивава постоянно в България;

детето има поставени всички задължителни имунизации и е преминало всички профилактични прегледи съобразно възрастта и здравословното му състояние.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Размерът на месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години, се определя всяка година в Закона за държавния бюджет. От 2015 г. размерът на помощта се определя от броя на децата в семейството. От 1 април 2022 г. сумата за семейство с доход до 510 лв. е:

	Брой деца в семейството				
	1	2	3	4	За всяко дете след 4-тото
Размер (лв.)	50	110	165	175	се увеличава с 20 лв.

Размерът на месечната помощ за отглеждане на дете за семейства със среден месечен доход на член от семейството през изминалите 12 месеца от 510,01 лв. до 610 лв. се намалява до 80%. В случай на раждане на близнаци, помощта за всяко близначе е 75 лв. За да получите тази помощ, трябва да попълните декларация и да я изпратите заедно с останалите необходими документи в Дирекция „Социално подпомагане“, като посочите настоящия адрес на семейството.

Размерът на месечната помощ за отглеждане на дете под една година за родители, които нямат право на обезщетение за майчинство, е 200 лева за 2023 г. [Заявление/декларация](#) заедно с необходимите документи се подават в Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на майката.

Месечната помощ за деца с трайни увреждания се предоставя независимо от дохода на семейството. Нейният размер зависи от степента на увреждане: над 90% – 930 лева; от 70% до 90% – 450 лева и от 50% до 70% – 350 лева на месец за 2023 г. Трябва да попълните декларацията и да я подадете в Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на родителите, заедно с останалите необходими документи.

Месечна помощ за дете, което няма право на наследствена пенсия от починал родител е 150 лв. за 2023 г.

Използвани термини и съкращения

- **Лице, пребиваващо постоянно в държавата** – лице, което пребивава на територията на държавата за повече от 183 дни в рамките на 12 месеца.
- **Дете с трайни увреждания** – дете/лице до 20 години със степен на инвалидност и със степен на трайно намалена работоспособност от 50% и повече.

Необходими документи

- [Заявления за семейни помощи](#);
- [Необходимите документи](#) се подават в Дирекция „Социално подпомагане“

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Агенция за социално подпомагане](#);
- [Дирекция „Социално подпомагане“](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Семейни обезщетения: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

- [Дирекция „Социално подпомагане“](#)

Други семейни помощи и обезщетения

Тук ще намерите информация за полагащите Ви се помощи и обезщетения, които не са покрити в предишните глави.

Описали сме следните еднократни семейни помощи съгласно Закона за семейните помощи за деца:

- еднократна помощ при бременност;
- еднократна помощ при раждане на дете;
- еднократна помощ за отглеждане на близнаци;
- еднократна помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка, учаща в редовна форма на обучение;
- еднократна помощ за ученици, записани в първи, втори, трети и четвърти клас;
- еднократна помощ за ученици, записани в осми клас;
- еднократна помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки; еднократна помощ при осиновяване на дете.

Кога мога да получа обезщетения?

Еднократната помощ за бременност се полага на бременните жени, чийто средномесечен доход на член на семейството е равен или по-малък от 610 лв. и следователно не могат да получават обезщетения за майчинство. Тя е достъпна за жени, които са осигурени за общо заболяване и майчинство, но не отговарят на условията за изискван период на осигуряване. Повече информация за обезщетенията за майчинство можете да намерите в главата за майчинството.

Еднократната помощ за раждане Ви се полага без значение какви са доходите на семейството. Ако родите близнаци, сумата е по-висока.

Майката (осиновителката) има право на еднократна помощ за отглеждане на близнаци, независимо от дохода на семейството, при условие, че децата не са дадени за отглеждане извън семейството съгласно Закона за закрила на детето и при условие, че са с постоянно местожителство в България.

Еднократната помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка, се изплаща, ако майката е записана в редовна форма на обучение към датата на раждане на детето.

Многодетните майки имат право на еднократна помощ за пътуване с влак или автобус веднъж в годината в България. Това важи за майки, които са родили или осиновили и отглеждат три или повече деца над 1 година.

Осиновителите имат право на еднократна помощ при осиновяване на дете независимо от дохода на семейството, при условие, че осиновителите и детето живеят постоянно в страната.

Какви са условията, на които трябва да отговорям?

Право на [еднократна помощ при бременност](#) имате, ако доходът на член от семейството е по-нисък от 610 лв. За да можете да я получите, трябва да нямате право на обезщетение за бременност и раждане (майчинство), дори ако сте осигурена за общо заболяване и майчинство, тъй като не отговаряте на условията за необходимия осигурителен стаж.

[Майката има право на еднократна помощ](#) при раждане на живо дете независимо от доходите на семейството, при условие че детето не е оставено за отглеждане извън семейството съгласно Закона за закрила на детето. Правото за получаване на тази

помощ имате от датата на раждане на детето и можете да я поискате в срок от 3 години след тази дата. Ако родите близнаци, имате право на тази помощ за всяко от децата.

Майката (осиновителката) има право на еднократна помощ за отглеждане на близнаци, при условие че децата не са настанени за отглеждане извън семейството. Правото на еднократна помощ за отглеждане на близнаци изтича, когато децата навършат 6 месеца.

И двата вида помощи (еднократната при раждане и еднократната за отглеждане на близнаци) по-горе трябва да бъдат върнати, ако преди навършване на двегодишна възраст, детето е настанено за отглеждане извън семейството поради виновно поведение на родителя или на лицето, грижещо се за детето, съгласно Закона за закрила на детето.

Майката (осиновителката), която е редовен студент, има право на еднократна помощ за отглеждане на дете независимо от дохода на семейството, при условие че детето:

- живее постоянно в България;
- не е дадено за отглеждане извън семейството.

и че майката (осиновителката)

- живее постоянно в България;
- е студентка редовно обучение във висше учебно заведение съгласно Закона за висшето образование;
- не е осигурена и не получава помощи за бременност, раждане и отглеждане на дете.

Обезщетението се изплаща на два пъти – 50% след влизане в сила на заповедта за отпускането, а останалите 50% – след представяне на удостоверение за регистрация за следващия семестър или за завършване на висше образование, но не по-късно от навършване на едногодишна възраст на детето.

Помощта трябва да се върне, ако преди да навърши две години, детето бъде настанено за отглеждане извън семейството поради виновно поведение на родителя или на лицето, което се грижи за детето.

Еднократната помощ за ученици се дава след като детето се запише в първи, втори, трети и четвърти клас. Трябва да кандидатствате за тази помощ не по-късно от 15 октомври на текущата учебна година. Ако детето Ви не може да започне училище по здравословни причини, тогава този период се удължава с 6 месеца, считано от началото на учебната година.

Помощта се предоставя в натура в следните случаи: родителите или лицата, получаващи семейни помощи, не се грижат за своето/своите дете/деца; семейните помощи не се използват по предназначение за детето/децата; родителите или лицата, получаващи семейните помощи не изпълняват задълженията съгласно Закона за закрила на детето.

Еднократната помощ за ученици се предоставя независимо от доходите на семейството. Еднократната помощ за ученици, записани в осми клас, се предоставя по същия начин както еднократната помощ за ученици, записани в първи, втори, трети и четвърти клас.

По отношение на еднократната помощ за безплатен железопътен и автобусен транспорт в България за многодетните майки, разходите за автобусни пътувания се изплащат въз основа на заявление, подадено в рамките на 1 месец от пътуването. Заявлението трябва да бъде придружено от билети за пътуване и копие от удостоверението, в което превозвачът е записал извършеното пътуване.

При осиновяване на дете от съпрузи еднократната помощ при осиновяване може да бъде поискана само от единия от тях. Помощта трябва да се върне, ако преди изтичането на две години от осиновяването то бъде прекратено или детето бъде

настанено за отглеждане извън семейството поради виновно поведение на осиновяващия родител.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Еднократна помощ при бременност

Помощта е в размер на 150 лева за 2023 година. Тя се изплаща за периода от 45 дни преди определения термин за раждане. За да получите тази помощ, трябва да подадете [заявление](#) заедно с [необходимите документи](#) в Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на майката. Ще получите сумата през следващия месец.

Еднократна помощ за раждане на дете

Размерът на помощта през 2023 г. е 250 лв. за първо дете, 600 лв. за второ дете, 300 лв за трето дете и 200 лв за четвърто и всяко следващо дете. При определяне поредността на децата се вземат предвид само родените от Вас живи деца. Помощите се изплащат само ако детето не е настанено за отглеждане извън семейството съгласно Закона за закрила на детето.

Ако родите близнаци, едното от които е второ дете на майката, обезщетението ще бъде изплатено за всяко от децата близнаци в размера за второ дете – 600 лева за всяко дете.

Размерът на еднократната помощ за отглеждане на близнаци за 2023 г. е 1200 лв. за всяко дете близнак

Размерът на еднократната парична помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка), която е студентка редовно обучение, е 2880 лв. Помощта се плаща на два пъти – 50% след влизане в сила на заповедта за отпускането ѝ, а останалите 50% – след предаване на удостоверение за регистрация за следващ семестър или за завършване на висшето образование, но не по-късно от достигане на едногодишна възраст на детето. За да получите тази помощ, трябва да подадете [декларация](#), заедно с [необходимите документи](#), до Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на майката.

Еднократна помощ при започване на първи, втори, трети и четвърти клас и еднократни помощи за ученици в осми клас.

Когато детето Ви се запише в един от гореспоменатите класове, имате право на еднократна помощ. Размерът на помощта за учебната 2022 – 2023 година е 300 лв. Плаща се през месеца, следващ месеца на подаване на заявлението. Помощта се изплаща на две вноски – 50% след влизане в сила на заповедта за отпускането ѝ, а останалите 50% се изплащат в началото на втория учебен срок, ако детето продължи да посещава училище.

Заявлението трябва да се подаде до Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на семейството, заедно с други [необходими документи](#).

Еднократна помощ за безплатен железопътен и автобусен транспорт в България за многодетни майки.

Разходи за автобусни пътувания се изплащат въз основа на заявление, подадена в рамките на 1 месец от пътуването. Заявлението трябва да бъде придружено от билети за пътуване и копие от удостоверението, в което превозвачът е записал извършеното пътуване.

Размерът на **еднократната помощ при осиновяване на дете** за 2023 г. е 250 лв. Размерът на помощта не може да бъде по-висок от размера на еднократната помощ за раждане на първо дете. При осиновяване на дете от съпрузи помощта се иска само от единия от тях.

Използвани термини и съкращения

- **Доход на член от семейството** – определя се като се вземе средният доход на семейството за изминалия 12-месечен период и се раздели на броя на членовете на семейството. Тук влизат всички брутни доходи на семейството, получаваните пенсии, обезщетения, помощи и стипендии. Не се включват помощи съгласно Кодекса за социално осигуряване, стипендиите на учащите се до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години, както и помощи и суми получени по този закон и съгласно Закона за закрила на детето и Закона за хората с увреждания. Членове на семейството са съпрузите, съвместно живеещи родители без сключен брак, родители, ненавършилите пълнолетие деца, както и навършилите пълнолетие, ако продължават да учат, до завършване на средното им образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст (родени, осиновени, заварени, доведени, ако не са сключили брак).
- **Многодетни майки** – майки които са родили или осиновили и отглеждат три или повече деца над едногодишна възраст.

Необходими документи

- [Заявление за отпускане на еднократни помощи](#)

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права. Те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

[Агенция за социално подпомагане](#)

Публикации на Европейската комисия:

- [Семейни обезщетения: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС.](#)

Контакти за повече информация

Агенция „Социално подпомагане“

<https://asp.government.bg/>

София, ул. Триадница 2, 1051

[Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

- София, ж.к. Изток, ул.172, №11
Телефони: 02/870-02-38 и 02/870-20-48, 87
- [Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

Майчинство и бащинство

Тук ще намерите информация за обезщетенията, които Ви се полагат когато забременеете и станете родители.

Обобщили сме ги като:

- **обезщетения за бременност и раждане;**
- **обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст;**
- **обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст;**
- **обезщетения при смърт или тежко заболяване на майката/осиновителката.**

- **обезщетения за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата/осиновителя.**

Кога мога да получа обезщетения?

Паричните обезщетения за майчинство и бащинство се изплащат на осигурените родители.

Вноските за майчинство се натрупват в същия фонд, към който и вноските за общо заболяване (при отпуск по болест). Кой има право на обезщетение можете да видите в глава „Обезщетение за заболяване“ или на [страницата на Националния осигурителен институт](#). Осигуряването в този фонд е задължително в повечето случаи на заетост. Правото Ви на обезщетение не зависи от това дали вноските Ви са платени реално или са дължими, без да са внесени (освен за самоосигуряващите лица се, за които осигурителните вноски трябва да са внесени).

Обезщетенията заместват трудовите доходи, докато сте в отпуск по майчинство или бащинство, и са за период от 410 дни, които започват 45 дни преди термина за раждане. Ако раждането настъпи по време на тези 45 дни, остатъкът от 45-те дни може да се използва след раждането. Бащата има право на 15 дни платен отпуск от датата на раждане. След навършване на 6 месеца на детето, бащата може да поеме грижата и съответно паричното обезщетението от майката за остатъка до 410 дни.

Осиновителите имат право на 365 дни отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, считано от датата на осиновяването.

Бащите (осиновителите) имат право на 2 месеца отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

За да получите обезщетения за бременност, раждане и отглеждане на дете трябва, преди всичко, към началото на отпуска да сте били осигурен/а за общо заболяване и майчинство поне 12 месеца. Те могат да са прекъснати или непрекъснати и не е задължително да сте работили при един и същ работодател.

Отпускът за бременност и раждане се удостоверява с медицински документи, които се представят на работодателя.

Ако отговаряте на горните условия, обезщетенията се изплащат когато:

- детето е живо;
- детето не е дадено за осиновяване;
- детето не е настанено в детско заведение на пълна държавна издръжка;
- не сте лишен/а от родителски права и те не са ограничени;
- детето не е настанено в приемно семейство;
- майката не е дала съгласие отпускът да се ползва от баща, баба или дядо на детето.

При осиновяване обезщетенията за бременност и раждане се изплащат при същите условия, но са добавени и още две:

- осиновяването да не е прекратено от съда;
- да не сте включена в програми за подкрепа на майчинството, докато отглеждате детето;
- детето е по-малко от 5 години.

Бащите (осиновителите) също имат право на отпуск при раждане на дете в размер на 15 дни. Освен това те могат да поемат отглеждането на детето след като то навърши 6-месечна възраст за остатъка от 410-те календарни дни. Осиновителите могат също

така да се грижат за детето от 6-ия месец след осиновяването до края на отпуска (365 дни). Условието за изплащане на обезщетението са същите, но с някои допълнения:

- да сте съпрузи с майката на детето или да живеете с нея в едно домакинство. Във втория случай бащата трябва да е припознал детето;
- осигуряването на майката или осиновителката да не е прекратено.

Бабите и дядовците могат да поемат отглеждането на детето, след като то навърши 6-месечна възраст.

При смърт или тежко заболяване на майката или осиновителката, което не ѝ позволява да гледа детето, право на обезщетение вместо нея имат тези, които са осигурени за общо заболяване и майчинство. Как се установява тежко заболяване на майката можете да намерите в точка 18 на [страницата на Националния осигурителен институт](#). Тези лица могат да са:

- бащата на детето;
- един от родителите на майката или на бащата – със съгласие на бащата на детето;
- при смърт на майката и на бащата право придобива настойникът;
- той/тя може да предостъпи правото си на обезщетение на един от родителите на майката или на бащата.

Бащите (осиновителите) имат право на парично обезщетение до 2 месеца за отглеждане на дете до 8-годишна възраст при следните условия:

- осигурени сте за болест и майчинство
- имате поне 12 месеца осигуряване за болест и майчинство. Този период може да бъде прекъснат или непрекъснат и не е задължително да е завършен непосредствено преди излизане в отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст или да бъде при същия работодател;
- разрешен е съответният вид отпуск;
- не сте ползвали отпуск за отглеждане на дете от 6 месеца до 1 година; за отглеждане на дете при смърт и тежко заболяване на майката (осиновителката); за отглеждане на дете от 1 до 2 години; за осиновяване на дете до 5 г. Ако е ползван някой от тези отпуски по-малко от 2 месеца, имате право да ползвате този отпуск за разликата до 2 месеца;
- паричното обезщетение не се изплаща при смърт на детето, лишаване на бащата от родителски права или предаване на детето за осиновяване, при прекратяване на осиновяването, при настаняване на детето в институция на пълна държавна издръжка или по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето.
- право на парично обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст имат и самоосигуряващите се лица, които са осигурени за общо заболяване и майчинство, когато отговарят на условията.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Осигуряването за общо заболяване и майчинство е задължително за всички наети, както и за самостоятелно заетите, които са избрали да се осигуряват и за тези рискове.

Паричните обезщетения се изчисляват на базата на среднодневното Ви възнаграждение за период от последните 24 месеца. Ако в рамките на тези 24 месеца сте се осигурявали в друга страна членка на ЕС, за база се взимат само месеците на осигуряване в България.

Например ако 2 месеца от необходимия 24-месечен период сте живели в друга държава членка, се взимат само 22 месеца осигуряване в България.

Повече информация можете да намерите в глава „Сумиране на осигурителните периоди от ЕС и ЕИП“.

Плащането на обезщетението се извършва само по банков път. Според европейското законодателство, сумата не може да бъде намалена заради административни или банкови такси.

Обезщетения за бременност и раждане

Паричните обезщетения за бременност и раждане се смятат на ден и са 90% от **среднодневния Ви брутен доход**, върху който сте се осигурявали през последните 24 месеца, преди началото на отпуска за бременност и раждане или осиновяване. За самоосигуряващите се лица се смятат вноските за общо заболяване и майчинство.

Дневното парично обезщетение не може да бъде по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение. Тоест не е възможно да получавате по-голямо обезщетение за майчинство, отколкото е чистата Ви заплата на ден.

Тези обезщетения не може да са по-малко от минималната месечна работна заплата, която за 2023 година е 780 лева. Правилото се прилага и ако сте наети при повече от един работодател – **сумата от различните обезщетенията** не може да е по-малка от минималната работна заплата.

Обезщетенията за бащите или един от бабата или дядото се изчисляват по същия начин като при майките.

Обезщетения за осиновяване на дете на възраст до 5 години

Осиновителите имат право на обезщетение за период от 365 дни. Обезщетението се изчислява по същия начин, както и обезщетението за бременност и раждане.

Обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст

След като изтекат 410 дни отпуск за бременност и раждане, ако решите да ползвате и платения си отпуск за отглеждане на дете, имате право на обезщетение докато детето навърши 2 години. Размерът му се определя всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване – 710 лева. На това обезщетение имат право както майката, така и бащата, бабата или дядото, или настойникът на детето, в зависимост от това кой отглежда детето. Ако сте самостоятелно зает и се осигурявате за общо заболяване и майчинство, също имате право на тези парични обезщетения.

Обезщетения при смърт или тежко заболяване на майката/осиновителката

Тези обезщетения се изплащат на човека, който отглежда детето, в случай че майката/осиновителката е починала или има тежко заболяване, което не ѝ позволява да се грижи за детето.

Размерът на обезщетението се изчислява по същия начин, както при бременност и раждане – 90% от среднодневния доход за период от 24 месеца назад.

Ако бащата, бабата, дядото или настойникът се грижат за детето, тя/той има право и на обезщетение за отглеждане на малко дете. То е в размер, определен от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и е в размер на 710 лв.

Продължителността е същата като за останалите обезщетения:

- 410 дни за бременност и раждане, от които 45 дни са преди раждането;
- 365 дни за осиновителя от деня на предаване на детето за осиновяване;
- 15 календарни дни за бащите (осиновителите);
- остатъкът от 410-те дни (със съгласието на майката) след навършване на 6-месечна възраст на детето;

- остатъкът от 365-те дни (със съгласието на майката) след първите 6 месеца от осиновяването;
- До навършване на 2-годишна възраст на детето.

Обезщетение за отглеждане на дете до 8-годишна възраст от бащата (осиновителя)

Размерът на обезщетението е определен в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и е в размер на 710 лв.

Използвани термини и съкращения

- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За него се зачита времето, през което сте работили като наето лице на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. В него се включва времето на платен или неплатен отпуск по болест, по майчинство, за раждане или осиновяване на дете и за отглеждане на дете до 2 години, както и до 30 работни дни на неплатен отпуск в една календарна година. Зачита се и самостоятелната заетост. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход, освен при определени изключения. Ако сте работили при непълно работно време, стажът се зачита пропорционално на определеното от закона работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Подробно описание на включеното в осигурителния стаж можете да намерите в глава „Обезщетение за болест “ или на страницата на [Националния осигурителен институт](#).
- **Среднодневен доход** – среднодневният доход за 24-месечния период, от който се изчислява дневното парично обезщетение, се определя, като сборът на brutните трудови възнаграждения и/или осигурителния доход и/или дохода, от който са изчислени паричните обезщетения за временна неработоспособност и/или за бременност и раждане, и/или при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, се раздели на общия брой на работните дни по календар за същия период.

Необходими документи

- [Заявление за изплащане на обезщетение при бременност.](#)

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Национален осигурителен институт](#);
- [Кодекс за социално осигуряване](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Обезщетения за майчинство/бащинство: български Национален осигурителен институт](#);
- [Семейни обезщетения: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

[Национална агенция по приходите](#)

- Телефон 0700 18 700.
- E-mail: infocenter@nra.bg
- [Териториални дирекции на НАП](#)

[Национален осигурителен институт](#)

- Централно управление на НОИ
- гр. София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- Телефон: 02/926 10 10
- E-mail noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

[Национална здравноосигурителна каса](#)

- гр. София 1407, ул. „Кричим“ №1
- Телефони: 0800 14 800; 02/ 9659 121 и 02/9659 387
- [Регионални дирекции на НЗОК](#)

Здраве

дългосрочна грижа

Тук ще намерите информация за обезщетенията и правата, които имате, ако се грижите за хора с увреждания

Описали сме:

- **месечни помощи за отглеждане на дете с увреждания;**
- **домашни грижи, покрити от НЗОК;**
- **добавки и помощи за грижа за хора с увреждания.**

Кога мога да получа обезщетения?

Добавка можете да получите, когато полагате грижи за човек с трайни увреждания, който се нуждае от чужда помощ.

Можете да получите обезщетения и ако придружавате дете или възрастен член на Вашето семейство за медицински изследвания или лечение.

Какви са условията, на които трябва да отговорям?

Имате право на месечните помощи за грижи за дете с увреждане, независимо от дохода на семейството. Трайното увреждане трябва да е установено от компетентните здравни органи – териториална лекарска комисия /ТЕЛК/ и национална лекарска комисия /НЕЛК/. Тези помощи не зависят и от това дали сте осигурен или не.

За да получите безплатни лекарства и медицински изделия за домашно лечение, Вашето заболяване трябва да е включено в списъка на заболяванията, чието домашно лечение се покрива от НЗОК.

За да ползвате обезщетение, когато придружавате за лечение или преглед член на семейството си с увреждания, трябва да сте осигурен за общо заболяване и майчинство за поне 6 месеца. За да получите това обезщетение трябва да имате болничен лист, който се издава от личния Ви лекар. Имате право на това обезщетение, без значение дали се налага да гледате или придружавате болната/болния в страната или в чужбина.

Когато Вие сте осигуреното лице, членовете на семейството, за които можете да ползвате обезщетенията са майка, баща, баба, дядо, прабаба, прадядо, деца, внуци и правнуци по права линия, както и съпругът или съпругата Ви.

Месечни целеви социални помощи можете да получите, когато се грижите за тежко болен член на семейството. Отпускането на тези помощи зависи от месечния доход на семейството – трябва да е по-нисък от определен диференциран минимален доход. Диференцираният минимален доход се определя по таблица, която можете да намерите на страницата на Дирекция „Социално подпомагане“.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Времето, в което се грижите за член на семейството, който постоянно се нуждае от чужда помощ, се зачита за осигурителен стаж при пенсиониране.

Помощи за деца с увреждания

Размерът на помощта за отглеждане на дете с увреждания се определя всяка година въз основа на Закона за държавния бюджет.

- Майките на деца до 2-годишна възраст с трайни увреждания минимум 50% имат право на допълнителна еднократна помощ при раждане на дете, която през 2023 г. възлиза на 100 лв. Месечната помощ за отглеждане на дете с увреждания до 2-годишна възраст е 200 лв.; Месечната добавка за деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст зависи от степента на увреждането:

- над 90% – 930 лева;
- от 70% до 90%, 450 лева;
- от 50% до 70%. 350 лева.
- Когато детето е дадено в професионално приемно семейство:
 - над 90% – 490 лева;
 - от 70% до 90% – 420 лева;
 - от 50% до 70% – 350 лева.

Домашно лечение, покрито от НЗОК

Ако заболяването, от което страдате е включено в списъка, НЗОК заплаща частично или изцяло медицинските изделия, лекарствата и диетичните храни, необходими за домашно лечение. Отпускането на медицинските продукти става с рецепта, която се издава от личния лекар или от лекаря специалист. Тези рецепти трябва да съдържат специален код, който отговаря на кода в списъка на заболяванията. Този списък се обновява веднъж годишно от министъра на здравеопазването. Обикновено това става до края на месец март на съответната година.

Обезщетения и помощи за грижа за хора с увреждания

Обезщетенията за гледане или придружаване на болен член от семейството се изплащат по същата схема както при отпуска по болест.

Повече за изчисляване на обезщетението можете да намерите в глава „Обезщетения за болест“.

Това обезщетение можете да ползвате, когато:

- гледате или придружавате за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина болен член на семейството над 18-годишна възраст. Тогава Ви се полагат до 10 календарни дни през една календарна година;
- гледате или придружавате за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина болно дете под 18-годишна възраст. Тогава се полагат до 60 календарни дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството.

Размерът на помощите, които Ви се полагат, ако сте с трайно намалена работоспособност или полагате грижи за тежко болен, се определя по формула. Той е разликата между диференцирания минимален доход (ДМД) и доходите на лицата или семействата от предходния месец.

Например, ако сте самотен родител и отглеждате дете до 3-годишна възраст, ДМД е 90 лв. ($120\% * 75$ лв.). Ако доходът от предходния месец е 30 лв., размерът на месечната помощ е 60 лв. На хората, получили разрешение за лечение в чужбина от Министерството на здравеопазването за сметка на бюджета му, се отпускат еднократни помощи за покриване на разходите за дневни и квартирни. Тези помощи могат да са за тях и техните придружители, когато разходите не са включени в стойността на отпуснатата сума за лечение. Какъв е определеният диференциран минимален доход за Вашата категория можете да видите на страницата на [Дирекции „Социално подпомагане“](#).

Използвани термини и съкращения

- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За осигурителен стаж се зачита времето, през което служителите са работили на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход. Ако сте работили при непълно работно време, осигурителният стаж се зачита пропорционално на законоустановеното работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Осигурителният стаж е различен от трудовия стаж.
- **Диференциран минимален доход** – изчислява се като се умножи гарантираният минимален доход по определен коефициент. Коефициентът е индивидуален и е свързан с възрастта, здравословното състояние и социалния статус. ДМД се използва, за да се определи кой има право на целеви или месечни помощи.

Необходими документи

- [Заявление за отпускане на социални помощи.](#)

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Списък със заболяванията, чието лечение се поема от НЗОК.](#)

Публикации на Европейската комисия:

- [Семейни обезщетения: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС.](#)

Контакти за повече информация

Национална здравноосигурителна каса

- Адрес: гр. София 1407, ул. „Кричим“ № 1
- Информация за граждани: тел: 0800 14 800 – национална телефонна линия /на цената на един импулс от аналогови телефони, бесплатно – от цифрови. Времетраенето на една консултация е 5 минути/.
- Тел. 02/ 9659 121 и 02/9659 387 – за набиране от аналогов и от мобилен телефон /GSM/.

Агенция за хора с увреждания

- ул. „Софроний Врачански“ № 104-106
- София 1233
- тел. 02/931 80 95; 02/832 90 73
- факс 832 41 62
- [Регионални представителства на АХУ](#)

Дирекция „Социално подпомагане“

- Отдел хора с увреждания и социални услуги
- бул. „Княгиня Мария Луиза“ № 88
- София 1202
- Тел. 02/832 10 05
- [Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg

Здравеопазване

В тази глава ще намерите информация за Вашите здравни права в България.

Описали сме:

- **Здравноосигурителни права;**
- **Европейска здравноосигурителна карта;**
- **Здравни грижи, които не зависят от осигуряване.**

Кога мога да използвам здравните си права?

Ако сте с [непрекъснати здравноосигурителни права](#), можете да ползвате [медицинска помощ](#), която се покрива от [НЗОК](#). Здравното осигуряване е задължително за българските граждани и гражданите на други държави, които пребивават постоянно в България и не са здравноосигурени в друга държава-членка на ЕС.

[Европейската здравноосигурителна карта](#) удостоверява, че имате право да използвате всяка неотложно необходима Ви медицинска помощ в ЕС и ЕИП, за сметка на България. За да ползвате това право трябва да сте с [непрекъснати здравноосигурителни права](#).

За неосигурените спешната помощ се покрива от Министерството на здравеопазването.

За децата до 16 г. медицинската помощ се поема от бюджета. Студентите до 26 г., записани в редовна форма на обучение, са осигурени за сметка на бюджета.

Националната здравноосигурителна каса подпомага финансово и организационно лечението на деца в чужбина, когато в страната няма достатъчно ефикасно лечение. Сумите се отпускат индивидуално и в зависимост от заболяването на детето и стойността на лечението му.

Какви са условията, на които трябва да отговоря?

Справка за Вашия здравноосигурителен статус можете да направите на [страницата на НАП](#).

Ако живеете извън ЕС, трябва да подадете заявление, че прекарвате поне 183 дни в годината извън страната. Така няма да дължите здравни вноски в България.

Ако сте живели извън ЕС и не сте плащали вноски в България, когато искате да възстановите здравноосигурителните си права в страната, имате две възможности:

- Плащате здравни вноски в продължение на 6 месеца, но в този период не сте осигурен;
- Внасяте еднократно здравни осигуровки за 12 месеца и правата Ви ще бъдат възстановени незабавно.

При посещение при личния лекар или при стоматолог трябва да заплатите потребителска такса. За 2023 година тя е 2,90 лева. За пенсионерите тя е 1 лев. Потребителска такса се заплаща и за престой в болница – за 2023 година тя е в размер на 5,80 лв. на ден. Таксата се плаща само за първите 10 дни на престоя в болница.

Списъкът на хората, освободени от плащане на потребителска такса, можете да намерите в [страницата на НЗОК](#).

Европейската здравноосигурителна карта е безплатна и се издава в срок от на 15 календарни дни.

Здравните помощи, които не зависят от осигуряването, са свързани с неотложността на медицинската процедура или с необходимостта от предпазване от заболявания.

Националната здравноосигурителна каса подпомага финансово и организационно лечението на деца до 18 години, когато:

- необходимите диагностични и лечебни процедури не могат да бъдат извършени в България;
- лечение на редки заболявания, което не се заплаща от бюджета и е извън обхвата на задължителното здравно осигуряване;
- неразрешени за употреба в България лекарствени продукти;
- медицински изделия, посочени в списък на фонда, които не могат да бъдат осигурени в България;
- медицински изделия, които не се финансират от НЗОК или по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
- специализирани медицински апарати и изделия за индивидуална употреба;
- трансплантация на органи и стволови клетки;
- трансплантация, която не може да бъде извършена в страната.

На какво имам право и как мога да го получа?

Здравеопазване

Здравните Ви права Ви дават достъп до медицинска помощ в България и на всяка необходима Ви по време на престоя Ви медицинска помощ в страните от ЕС и ЕИП. Това означава:

- достъпна и качествена здравна помощ;
- първична извънболнична медицинска помощ;
- специализирана извънболнична медицинска помощ;
- диагностични изследвания;
- високоспециализирани медицински дейности;
- дентална помощ;
- болнична помощ;
- лекарства за домашно лечение;
- информация за здравословното Ви състояние и методите за лечението Ви.

За да използвате здравноосигурителните си права, трябва да изберете общопрактикуващ лекар, наричан още личен лекар. Той/тя е първата стъпка във Вашето лечение и при нужда ще Ви насочи към специалист. За целта трябва да Ви бъде издадено направление за консултация със специалист. Схемата на клиничните пътеки е описана подробно на страницата на [НЗОК](#). Можете да смените или изберете личен лекар два пъти в годината – от 1 до 30 юни и от 1 до 31 декември. Ако смените местоживеенето си, можете да изберете временно личен лекар (за 1 до 6 месеца).

Студентите в редовна форма на обучение до 26-годишна възраст са осигурени от бюджета. Между завършването на средното си образование и започването на обучение в университет обаче те трябва сами да покрият вноските си за здравно осигуряване.

Европейска здравноосигурителна карта

Европейската здравноосигурителна карта улеснява достъпа Ви до медицинска помощ в страните от ЕС и ЕИП. Ако медицинската помощ в държавата, в която пребивавате, е безплатна, Вие също имате право на безплатна помощ при представяне на своята карта. Използването на европейската здравноосигурителна карта гарантира възстановяване на медицинските разходи на място или след завръщането Ви в България. Лечението и неговото заплащане (и възстановяване) става в зависимост от правилата на страната, в която Ви се е наложило да го използвате.

Картата е безплатна, издава се в срок от 15 календарни дни и за нея трябва да се подаде заявление.

Здравни грижи, които не зависят от осигуряването

Дори да не сте здравно осигурен, имате право на:

- спешна помощ;
- акушеро-гинекологични прегледи и медицински грижи при раждане за неосигурени жени;
- стационарна психологична помощ;
- трансплантация на органи, тъкани и клетки;
- задължителното лечение и/или задължителната изолация;
- експертизи за вид и степен на увреждане и трайна неработоспособност;
- медицински транспорт;
- асистирана репродукция.

Всеки български гражданин или гражданин на ЕС има право на:

- ваксини за задължителни имунизации и реимунизации;
- ваксини по специални показания и при извънредни обстоятелства;
- специфични серуми, имуноглобулини и други биопродукти, свързани с профилактиката на заразните болести;
- техническите средства за прилагането им;
- всички противоепидемични дейности;
- достъп до здравни дейности, включени в национални, регионални и общински здравни програми;

Децата, настанени в лечебни заведения, имат право на безплатни медико-социални грижи.

Националната здравноосигурителна каса разглежда молби за финансиране на лечение при описаните по-горе случаи. Сумите за лечение се отпускат индивидуално, съобразно заболяването на детето и стойността на лечението в чуждестранната болница.

Процедурата за кандидатстване за финансиране е описана на уебстраницата на [НЗОК](#).

Използвани термини и съкращения

- **Непрекъснати здравноосигурителни права** – правата Ви са непрекъснати, ако имате по-малко от три неплатени вноски за здравно осигуряване за последните 60 месеца. Когато задължението за внасяне на осигурителните вноски е на работодателя или на друго лице, невнасянето на осигурителни вноски не Ви лишава от здравноосигурителни права.
- **НЗОК** – Национална здравноосигурителна каса.
- **Клинична пътека** – системата от изисквания и указания за медицинските специалисти при лечението на пациенти. Тя дава възможност за отчитане и регламентиране на извършените процедури, за да могат те да бъдат заплатени от НЗОК.
- **ЕС и ЕИП** – Европейски съюз и Европейско икономическо пространство. То включва и Исландия, Швейцария, Лихтенщайн и Норвегия.

Необходими документи

- [Регистрационна форма за постоянен избор на общопрактикуващ лекар;](#)
- [Регистрационна форма за временен избор на общопрактикуващ лекар;](#)
- [Заявление за издаване на Европейска здравноосигурителна карта;](#)
- [Ред и документи за кандидатстване в Комисията за лечение в чужбина;](#)
- Ред за кандидатстване за финансиране на лечение на деца в чужбина.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Закон за здравното осигуряване;](#)
- [Закон за здравето;](#)
- [Министерство на здравеопазването;](#)
- [Национална здравноосигурителна каса;](#)
- [Европейска здравноосигурителна карта.](#)

Публикации на Европейската комисия:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>.

Контакти за повече информация

Национална здравноосигурителна каса

Адрес: гр. София 1407, ул. „Кричим“ № 1

Информация за граждани: тел: 0800 14 800 – национална телефонна линия /на цената на един импулс от аналогови телефони, безплатно от цифрови.

Времетраенето на една консултация е 5 минути/.

Тел. 02/9659 387 – за набиране от аналогов и от мобилен телефон /GSM/.

Информация за граждани за здравноосигурителните им права в Европейската общност:

тел: +359 2 9659 116

Информация за медицинско лечение в България и чужбина:

Телефон: +359 2 965 9193

Експертите на **НЗОК** работят от 9 до 17:30 часа, от понеделник до петък.

Приемна за консултации на граждани за здравноосигурителните им права в Европейската общност:

- адрес: София 1407, кв. Лозенец, ул. „Кричим“ № 1

Приемна за консултации на граждани:

- София 1407, кв. Лозенец, ул. „Любата“ № 15

Приемно време за граждани: „Свободно движение на хора“ – европейски регламенти и двустранни спогодби за социално осигуряване. В работни дни от 9 до 17:30 часа.

[Офиси за получаване на Европейска здравноосигурителна карта.](#)

Обезщетения за болест (болнични)

Тук ще намерите информация за обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване, познати като болнични.

Кога мога да получа обезщетения?

Паричното обезщетение за временна неработоспособност или както е известно – болничен – дава право на компенсация за изгубения доход от заплата, когато Ви се наложи да ползвате отпуск по болест. За да придобиете това право, трябва да сте били осигурен за общо заболяване и майчинство за **поне 6 месеца**. Осигуряването за този риск е задължително, ако сте нает по трудов или граждански договор. Правото Ви на обезщетение не зависи от това дали вноските Ви са платени или само дължими, без да са внесени реално, но трябва да сте били осигурявани поне на минимална работна заплата. Ако сте самонаети, трябва да плащате осигуровки.

Освободени сте от задължението за 6-месечно осигуряване, ако сте на възраст под 18 години.

Осигурителният стаж може да е прекъснат или непрекъснат, да е при различни работодатели.

За да получите това обезщетение трябва да имате болничен лист, който се издава от личния Ви лекар или лекарска консултативна комисия.

Ако сте самоосигуряващо се лице, за да имате право на това обезщетение, трябва да сте избрали да се осигурявате за общо заболяване и майчинство.

Зачита се за осигурителен стаж и времето на осигуряване по законодателството на друга държава извън ЕС, с която България има сключен международен договор за това.

Какви са условията, на които трябва да отговоря?

Имате право на обезщетение за общо заболяване, ако сте осигурен/а за общо заболяване и майчинство. По подробно това означава:

- работниците и служителите;
- съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към висшия съдебен съвет;
- кандидатите за младши съдия, младши прокурор и младши следовател;
- военнослужещите;
- членовете на кооперации;
- управителите и прокуристите на търговски дружества и на еднолични търговци и на техните клонове;

- работещите на изборни длъжности;
- служителите с духовно звание на българската православна църква и други регистрирани вероизповедания;
- самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват за общо заболяване и майчинство;
- съпрузи, които са самоосигуряващи се лица и се осигуряват по свое желание и за своя сметка за общо заболяване и майчинство;
- морските лица.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Първите 3 работни дни от болничния се покриват от работодателя в размер 70% от дневното брутно възнаграждение за месец, по време на който е настъпила неработоспособността. За следващите дни дневното парично обезщетение за временна неработоспособност е 80% или 90% от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневният осигурителен доход, върху които са изплащани осигурителни вноски през последните 18 месеца преди настъпване на неработоспособността.

Например ако лекарят Ви е изписал 5 дни домашно лечение, а brutната Ви заплата е 1000 лева на месец, дневната Ви заплата за месец с 21 работни дни е 47,60 лева. За първите 3 работни дни болнични ще получите от работодателя 33,30 лева на ден или общо 99,90 лева. За следващите 2 работни дни обезщетението се поема от НОИ, който трябва да Ви изплати 76,20 лева.

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

Плащането на обезщетението се извършва само по банков път. Според европейското законодателство сумата не може да бъде намалена заради административни или банкови такси.

Използвани термини и съкращения

- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За него се зачита времето, през което сте работили като наето лице на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. В него се включва времето на платен или неплатен отпуск по болест, по майчинство, за раждане или осиновяване на дете и за отглеждане на дете до 2 години, както и до 30 работни дни на неплатен отпуск в една календарна година. Зачита се и самостоятелната заетост. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход, освен при определени изключения. Ако сте работили при непълно работно време, стажът се зачита пропорционално на определеното от закона работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден.

Необходими документи

- Болничен лист, издаван от личния лекар или лекарска констативна комисия.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Наредба за изчисляване и изплащане на обезщетения за временна неработоспособност](#);

Публикации на Европейската комисия:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>.

Контакти за повече информация

[Национален осигурителен институт](#)

Централно управление на НОИ

гр. София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64

Телефон: 02/926 10 10

E-mail: noi@nssi.bg

[Териториални поделения на НОИ](#)

Неработоспособност

Хора с увреждания

Тук ще намерите информация за всички обезщетения и добавки, които Ви се полагат при установяване на трайни увреждания

Описали сме:

- **Помощи и пенсии за инвалидност поради общо заболяване;**
- **Добавка за чужда помощ при инвалидност над 90%.**

Кога мога да получа обезщетения?

Имате право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, когато сте загубили напълно или частично работоспособността си завинаги или за продължително време. Тази пенсия се отпуска, когато сте с 50% и над 50% намалена работоспособност.

Получавате право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване от датата на инвалидизирането. За незрящите, които са слепи по рождение или преди постъпване на работа, пенсията се отпуска от датата на заявлението.

Пенсията за инвалидност се отпуска за срока на инвалидността. Ако увреждането е настъпило след като сте навършили възраст за пенсия за старост, пенсията за инвалидност се изплаща пожизнено.

- Освен пенсията за инвалидност поради общо заболяване, системата на държавното обществено осигуряване изплаща и пенсии за гражданска или военна инвалидност.
- Пенсионерите с вид и степен на увреждане над 90%, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, получават към пенсия си добавка в размер на 75% от социалната пенсия за старост.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

Условията за придобиване на пенсия за инвалидност зависят от причината на увреждането.

Пенсия за инвалидност поради общо заболяване:

За да придобиете право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване трябва да имате определен осигурителен стаж, преди да получите увреждането. Периодът на осигурителен стаж, необходим за получаване на пенсия за инвалидност, е следният:

- До 20-годишна възраст, за незрящите по рождение и на ослепелите преди постъпването им на работа, независимо от продължителността на осигурителния стаж;
- До 25-годишна възраст – 1 година;
- До 30-годишна възраст – 3 години;
- Над 30-годишна възраст – 5 години;
- Хората, родени с увреждане, и хората, получили увреждания преди да започнат работа, имат право на пенсия за инвалидност при една година осигурителен стаж.

Една трета от гореспоменатите периоди на осигуряване трябва да е придобита в резултат на действителна трудова дейност.

Ако получавате пенсия за осигурителен стаж и възраст, нямате право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

Пенсия за гражданска инвалидност:

Право на пенсия за гражданска инвалидност имате, ако сте загубили работоспособността си при изпълнение на гражданския си дълг – например, ако

пострадате, докато сте доброволец при борба с природно бедствие. На тази пенсия имате право и ако сте пострадали или заболели случайно след действия на органите на властта при изпълнение на служебни им задължения.

Обстоятелствата трябва да бъдат удостоверени с документ от кмета, упълномощено лице или във втория случай, от ръководителя на органа, причинил увреждането.

Пенсия за военна инвалидност

Право на тази пенсия имате, ако сте загубили работоспособността си докато сте бил/а на наборна военна служба, служба в запаса или в резерва. Имате право на тази пенсия и ако сте пострадали, докато сте помагали на въоръжените сили на България и на починали лица по време на военна служба в операции или мисия в чужбина.

Право на тази пенсия имат и загиналите, и безследно изчезналите.

Добавката за чужда помощ се полага за пенсионери, които са с трайни увреждания над 90%. Необходимостта от чужда помощ се определя от състоянието на човека с увреждания – дали той/тя могат да се справят с всекидневните дейности сами.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Пенсии за инвалидност

Пенсия за инвалидност за общо заболяване

Пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя по формула, свързана с осигурителния Ви стаж и степента на увреждане. [Формулата можете да намерите в този калкулатор за изчисляване на пенсии.](#)

Минималният размер на пенсията за общо заболяване не може да бъде по-малък от процента от минималната пенсия, която през 2023 година е определена на 467 лв).

Процент инвалидност	от 50% до 70,99%	71% до 90%	над 90%
Процент от минималната пенсия за възраст и осигурителен стаж.	85% или 396,95 лв.	105% или 490,35 лв.	115% или 537,05 лв.

Пенсия за гражданска инвалидност

Пенсията за гражданска инвалидност се определя като процент от социалната пенсия за старост, която е определена на 247 лв. Ако сте осигурени за всички осигурени социални рискове или само за трудова злополука или професионална болест, пенсията се изчислява като тази за трудова злополука или професионална болест, ако това е по-благоприятно за Вас.

Процент инвалидност	от 50% до 70,99%	71% до 90%	над 90%
Процент от социалната пенсия за старост	115% или 284,05 лв.	140% или 345,80 лв.	150% или 370,50 лв.

Пенсия за военна инвалидност

Пенсията за военна инвалидност се определя в процент от социалната пенсия за старост, процента загубена работоспособност и Вашето военно звание:

За редници и сержанти:

Процент инвалидност	от 50% до 70,99%	71% до 90%	над 90%
Процент от социалната пенсия за старост	115% или 284,05 лв.	140% или 345,80 лв.	150% или 370,50 лв.

За офицери:

Процент инвалидност	от 50% до 70,99%	до 71% до 90%	над 90%
Процент от социалната пенсия за старост	120% или 296,40 лв.	150% или 370,50 лв.	160% или 395,20 лв.

Във втория случай, когато сте били осигурени за всички осигурени социални рискове или само за трудова злополука или професионална болест преди постъпването Ви на наборна служба или на служба в запаса, пенсията за военна инвалидност се определя по същия начин като пенсията за трудова злополука или професионална болест, ако това е по-благоприятно за Вас. В този случай при определяне размера на пенсията се вземат предвид годините осигурителен стаж и дохода, върху който са правени осигурителни вноски.

Помощи за инвалидност поради общо заболяване

Добавки за инвалидност, отпускани от Агенцията за социално подпомагане, се предоставят в зависимост от процента инвалидност. Те са свързани със специалните Ви нужди.

Добавка за чужда помощ

Пенсионерите с увреждания над 90%, които се нуждаят от чужда помощ, получават добавка в размер на 75% от социалната пенсия за старост. За 2023 година добавката е 185,25 лв. Освен това придружителят има право на две безплатни пътувания с БДЖ на година.

В зависимост от техните нужди хората с увреждания имат право на комплексна индивидуална оценка на нуждите. Оценката изследва функционалните затруднения на лицето с увреждане, свързани със здравословното му състояние и наличието на бариери при изпълнението на ежедневни и други дейности, както и вида на подкрепата. Хората с увреждания имат право на финансова подкрепа в зависимост от техните нужди, както е определено в индивидуалната оценка.

Финансовата помощ, изплащана от Агенцията за социално подпомагане, е предназначена за компенсиране на разходите, свързани с преодоляване на трудностите, причинени от вида и степента на инвалидност. Тя се състои от два компонента:

- Месечна финансова подкрепа съобразно степента на увреждането;
- Целеви помощи съобразно вида инвалидност.

Предоставяните от Агенцията за социално подпомагане помощи за хора с увреждания се отпускат съобразно степента на увреждане и са свързани със специалните Ви нужди.

От 01.01.2019 г. размерът на помощите е свързан с линията на бедност за съответната година: 504 лв. през 2023 г.

Периодични добавки: месечна финансова подкрепа:

Хората с трайни увреждания над 18-годишна възраст имат право на месечна финансова подкрепа, както следва:

- От 50% до 70,99% степен на увреждане – 7% от линията на бедност – 35,28 лв. през 2023 г.;
- От 71% до 90% степен на увреждане – 15% от линията на бедност – 75,60 лв. през 2023 г.;
- Над 90% степен на увреждане – 25% от линията на бедност – 126 лв. през 2023 г.;

- d) Над 90% степен на увреждане с определена чужда помощ, получаващи пенсия за инвалидност поради заболяване или поради злополука на работното място или професионална болест – 30% от линията на бедност – 151,20 лв. през 2023 г.;
- e) Над 90% степен на увреждане с определена чужда помощ, получаващи социална пенсия за инвалидност – 57% от линията на бедност – 287,28 лв. през 2023 г.

Лица с трайни увреждания от 18- до 20-годишна възраст имат право на месечна финансова подкрепа, ако не получават месечна помощ съгласно чл. 8, буква г от Закона за семейни помощи за деца.

Целева помощ се предоставя за:

1. Закупуване на лично моторно превозно средство – лицата с трайни увреждания, които се придвижват трудно, имат право на лично моторно превозно средство на стойност до до четирикратния размер на линията на бедност през съответната година (2016 лв. през 2023 г.). Средният месечен доход на член от семейството за изминалите 12 месеца трябва да бъде равен на или под линията на бедност. Лицата трябва да са с над 90% вид и степен на увреждане или трайно намалена работоспособност, установена от медицинските органи, както и трябва да работят или учат.

2. Приспособяване на дома – лицата с над 90% трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане, както и децата с определени вид и степен на увреждане, които се придвижват с инвалидна количка, имат право на целева помощ до двукратния размер от линията на бедност (1008 лв. през 2023 г.). Средният месечен доход на член от семейството за изминалите 12 месеца трябва да бъде равен на или по-нисък от линията на бедност.

3. Услуги за балнеолечение и/или рехабилитация – лицата с трайни увреждания с над 90% намалена работоспособност, децата с трайни увреждания и военноинвалидите имат право на целеви услуги за балнеолечение и/или рехабилитация, в зависимост от специфичните нужди на засегнатите лица. Те могат да се предоставят веднъж годишно по медицинско предписание на лекар специалист. Помощта е до 80% от линията на бедност за съответната година (403,20 лв. през 2023 г.), но не повече от действителните разходи, направени съгласно подадените документи. Лица с определена потребност от чужда помощ имат право на помощта за покриване на разходите на придружителя. Същото покритие се прилага за бенефициера. Финансирането чрез целеви помощи се отпуска, когато услугите за същия период не са били използвани като част от друга схема за социална закрила. Помощта се изплаща срещу представена документация, доказваща разходите за услугите за балнеолечение и/или рехабилитация.

4. Наем за настаняване в общински жилища – несемейните лица с трайни увреждания и самотните родители на дете с трайни увреждания имат право да се възползват от общински жилища с цел настаняване. Договорът за наем се сключва с тях или с техни законни представители, когато е уместно.

Целевата помощ е в размер на нормативно определения наем по реда на Закона за общинската собственост и се превежда от Дирекция „Социално подпомагане“ след представяне на разходооправдателен документ от съответната община.

Безплатна годишна електронна винетка – лицата с минимум 50% намалена работоспособност или вид и степен на увреждане и лицата или семействата, отглеждащи деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години, са освободени от плащането на такса за винетка за използване на обществената пътна мрежа с личен автомобил или общински автомобил, притежаван съвместно, с работен обем на двигателя до 2000 кубични сантиметра и мощност до 117,64 kW (160 к.с.).

Законът за личната помощ урежда условията за предоставяне и използване на лична помощ от лица с увреждания, като гарантира, че те могат да избират от кого, кога, къде и как да използват помощта в Република България. Личната помощ е механизъм за подпомагане на потребителите за пълноценно участие в обществото, за извършване на дейности, съответстващи на личните, битови или социални нужди и за

преодоляване на пречките пред функционалните ограничения. Механизмът се основава на гарантирана от държавата финансова подкрепа, индивидуални нужди и личен избор на потребителя на лична помощ.

Бенефициерите на лична помощ са:

1. Хора с трайни увреждания, лица, имащи право на помощ от друго лице, определен вид и степен на увреждане или трайно намалена работоспособност.
2. Деца, нямащи право на помощ от друго лице, с определен вид и степен на увреждане или трайно намалена работоспособност от 90% и нагоре.

Бенефициерът на лична помощ може да бъде и бенефициер на социални услуги в общността, с изключение на социалните услуги от резидентен тип.

Личната помощ се предоставя въз основа на индивидуална оценка на нуждите и препоръка (насока) за предоставяне на тази подкрепа. Дирекция „Социално подпомагане“ ще оцени индивидуалните потребности на лицата, които са проявили интерес към използване на лична помощ.

Броят на часовете за лична помощ се определя от индивидуалната оценка, базирана на четири нива на зависимост от интензивна подкрепа:

1. първа степен – до 15 часа на месец;
2. втора степен – до 42 часа на месец;
3. трета степен – до 84 часа на месец;
4. четвърта степен – до 168 часа на месец.

Лицата с минимум 71% инвалидност или трайно намалена работоспособност, децата под 16 години с трайни увреждания и военноинвалидите имат право на безплатно пътуване два пъти годишно – национален двупосочен билет с железопътен транспорт. Правото се прилага и за придружаващото лице, полагащо грижи/личния асистент/кучето водач, когато пътува с тях.

Средствата, предназначени за заплащане на отработен час по механизма за лична помощ, включват:

1. коефициент 1,4 от размера на минималната почасова заплата, установена в страната за съответната година;
2. допълнително трудово възнаграждение за трудов стаж и професионален опит; и
3. вноски за социално осигуряване и здравно осигуряване от името на работодателя.

До 31 декември 2022 г. по точка 1 се прилага коефициент 1,2.

Използвани термини и съкращения

- **ГМД** – гарантиран минимален доход, който е необходим да покрие основните жизнени потребности
- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За осигурителен стаж се зачита времето, през което служителите са работили на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход. Ако сте работили при непълно работно време, осигурителният стаж се зачита пропорционално на законоустановеното работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Осигурителният стаж е различен от трудовия стаж.

Необходими документи

- [Заявление-декларация за подготвяне на оценката на индивидуалните потребности](#);
- [Заявление-декларация за безплатна годишна електронна винетка](#);
- [Формуляр за самооценка](#).

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Национален осигурителен институт](#);
- [Агенция за социално подпомагане](#);
- [Агенция за хора с увреждания](#);
- [Министерство на труда и социалната политика](#);
- [Закон за хората с увреждания](#);
- [Закон за социално подпомагане](#);
- [Закон за медицинските изделия](#);
- Закон за личната помощ.

Публикации на Европейската комисия:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>.

Контакти за повече информация

Агенция за хора с увреждания

- ул. „Софроний Врачански“ № 104-106
- София 1233
- тел. 02/931 80 95; 02/832 90 73
- факс 832 41 62
- [Регионални представителства на АХУ](#)

[Агенция за социално подпомагане](#)

- София 1051, ул. „Триадица“ 2
- Телефон: (02) 811 96 07
- Горещ телефон: (02) 935 0550
- ok@asp.government.bg

Дирекция „ Социално подпомагане“

- Отдел хора с увреждания и социални услуги
- бул. „Княгиня Мария Луиза“ № 88
- София 1202
- Тел. 02/832 10 05
- [Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)

- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Временна неработоспособност

Тук ще намерите информация за правата и обезщетенията, които Ви се полагат, когато временно не сте в състояние да работите.

Описали сме:

- **парични обезщетения при трудоустрояване;**
- **обезщетения за гледане на болен член на семейството;**
- **обезщетения за рехабилитация и профилактика.**

Кога мога да получа обезщетения?

Парични обезщетения за болест са описани подробно в глава „Обезщетения за болест“. [Трудоустрояване](#) е необходимо, когато не можете да изпълнявате работните си задължения заради бременност, заболяване, злополука или професионална болест. Има три вида парични обезщетения при трудоустрояване при временна неработоспособност:

- за общо заболяване, трудова злополука или професионална болест;
- за бременност или кърмене;
- за напреднал етап на лечение ин-витро.

Право на обезщетение имате и когато се налага да се грижите за член на семейството или дете, настанено в болница или което има нужда от медицински преглед.

Когато личният Ви лекар определи, че има необходимост за профилактика и рехабилитация, имате право на парични помощи.

Какви са условията, на които трябва да отговоря?

За да получите всяко от обезщетенията, трябва да сте осигурен/а за 6 последователни месеца. Няма значение дали осигуровките Ви са внесени или дължими. Това правило не важи, ако уврежданията са в резултат на трудова злополука или професионална болест.

Трудоустрояване

При заболяване, трудова злополука или професионална болест.

Ако здравословното Ви състояние не Ви позволява да продължите настоящата си работа, когато има възможност за друга подходяща или същата работа при облекчени условия, но без опасност за здравето Ви, тогава имате право да се трудоустроите. Това става по предписание на здравни органи – личен лекар, лекарска консултативна комисия, териториална лекарска комисия или национална лекарска комисия.

При бременност и кърмене

Ако сте бременна или кърмите, или сте в напреднал етап на лечение ин-витро и работите неподходяща за състоянието работа, работодателят Ви трябва да приспособи временно работното Ви място и/или работното време. Ако това е невъзможно, работодателят Ви трябва да Ви премести на друга подходяща работа.

Трудоустрояването става по предписание на здравните органи и се оформя с болничен лист.

Болничните листове за трудоустрояване се издават от личния Ви лекар или от Вашия акушер-гинеколог.

Грижа за болен член на семейството

Освен условието да сте осигурен/а за заболяване и майчинство за поне 6 месеца, трябва да имате и болничен лист, издаден от личния Ви лекар или от съответния специалист.

Рехабилитация и профилактика

Право на парични помощи за профилактика и рехабилитация имат хората, които са осигурени за майчинство и общо заболяване.

Ако не сте осигурен/а, но получавате пенсия за инвалидност, също имате право да ползвате тези помощи. Правото също така е обусловено от решение, което го потвърждава, издадено от Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК) или от Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК). В случай че сте осигурени само за трудова злополука и професионална болест, имате право на помощи ако профилактиката и рехабилитацията са необходими заради трудова злополука и професионална болест.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Трудоустрояване

Паричните обезщетения се изчисляват на базата на среднодневното Ви възнаграждение за период от 18 месеца назад. Ако в рамките на тези 18 месеца сте се осигурявали в друга държава-членка на ЕС, за база се взимат само месеците на осигуряване в България. Обезщетението е равно на разликата между среднодневната заплата на ден за този период и заплатата Ви за периода на трудоустрояването.

В брутната заплата влизат само тези възнаграждения, върху които се дължат осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство. Това са основното трудово възнаграждение, доплащанията по Кодекса на труда за клас, нощен труд, вреден труд, възнагражденията за платени отпуски и др.

Среднодневната заплата след трудоустрояването се изчислява като полученото през календарен месец се раздели на броя на отработените дни. Дните на платени отпуски се включват в броя на отработените дни.

В броя на отработените дни след трудоустрояването не се включват дните на временна неработоспособност, бременност и раждане, отглеждане на малко дете и на неплатен отпуск. Това не зависи дали тези периоди се зачитат за осигурителен стаж или не.

Ако преди трудоустрояването получавате по-малко от минималната работна заплата (780 лв. за 2023 г.), тогава обезщетенията са в размер на тази разлика. В този случай няма значение каква е заплатата Ви след трудоустрояването.

Обезщетението се изплаща за времето на трудоустрояването, но за не повече от 6 месеца.

Обезщетение за трудоустрояване при бременност се изплаща от деня на трудоустрояването до започване на отпуска поради бременност и раждане. При кърмене, обезщетението се изплаща за целия период на трудоустрояването, докато майката кърми.

При трудоустрояването заради напреднал етап на лечение ин-витро обезщетенията се изплаща за не повече от 20 календарни дни.

Грижа за болно дете

Когато трябва да се грижите за болно дете, имате право на същите обезщетения както при заболяване. Първите 3 работни дни от болничния се покриват от работодателя. Той/тя трябва да Ви плати 70% от дневното брутно възнаграждение за месеца, в който сте в болничен.

Следващите работни дни се изплащат от НОИ и са в размер 80% от brutната Ви заплата.

Сроковете, в които можете да използвате тези обезщетения са:

- за дете до 18 години, болно от заразна болест, имате право на обезщетения и отпуск до изтичане на карантината;
- за болно дете до 3-годишна възраст, настанено в болница заедно с Вас, обезщетенията за времето, което сте прекарвали в болницата;
- за здраво дете до 12-годишна възраст, върнато от детско заведение или училище поради карантина на заведението или училището, или на обособена част или паралелка в него, или поради карантина на детето, имате право на обезщетения за периода на карантината

Рехабилитация и профилактика

Имате право на парични помощи за профилактика и рехабилитация веднъж в една календарна година за 10 дни престой.

Паричните помощи са за:

- средствата за не повече от общо 4 основни диагностични и терапевтични процедури дневно. в тях се включват прегледите и изследванията. Освен това цените трябва да са утвърдени от надзорния съвет на нои;
- средствата за нощувки по цена, утвърдена от надзорния съвет на НОИ, без доплащане от Ваша страна;
- частична помощ за хранене – 7,00 лв. на ден. за деня на постъпване и деня на напускане НОИ заплаща общо 7,00 лв. частична парична помощ за хранене.

За да ползвате паричните помощи за рехабилитация и профилактика, трябва да използвате всички три вида помощи.

Вие сами правите резервации за постъпване за профилактика и рехабилитация. Тогава трябва да разберете и какви са цените, които ще се наложи да доплатите за храна, тъй като НОИ заплаща само определената сума.

Използвани термини и съкращения

- НОИ – Национален осигурителен институт

Необходими документи

- [Необходими документи за издаване на удостоверение за рехабилитация и профилактика](#);
- За обезщетение и отпуск за грижа за болно дете е необходим болничен лист, издаван от личния Ви лекар или лекарска консултативна комисия.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Условия за получаване на право на парични помощи за рехабилитация и профилактика](#);

- [Списък с цените и изпълнителите на рехабилитация и профилактика, одобрени от НОИ;](#)
- [Условия за получаване на обезщетения за гледане на болно дете;](#)
- [Наредба за трудоустрояване.](#)

Публикации на Европейската комисия:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>.

Контакти за повече информация

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Трудови злополуки и професионални болести

Тук ще намерите информация за обезщетенията, които Ви се полагат при трудови злополуки и професионални болести.

Описали сме:

- **Обезщетения за трудови злополуки и професионални болести.**

Кога мога да получа обезщетения?

Трудовите злополуки са увреждания на здравето или смърт, настъпили при изпълнението на работа по трудово/служебно правоотношение. Те са:

- Всяко внезапно увреждане на здравето станало по време на, във връзка с или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието;
- Увреждане на здравето/смърт по време на път от/за работа. Това е всяка злополука, станала по време на отиване или връщане от работното място до:

жилището Ви;

мястото, където обикновено се храните през работния ден;

мястото, откъдето получавате заплатата си.

„**Професионална болест**“ е заболяване, което е настъпило заради вредните фактори на работната среда или на трудовия процес. Тези заболявания са изрично изброени в [Списък на професионалните болести](#). Болести, които не са включени в него също се признават, когато се установи, че са причинени от обичайната трудова дейност.

Към професионалната болест се отнасят нейното усложнение и късните ѝ последици.

Какви са условията, на които трябва да отговорям?

За да имате право на обезщетения за трудова злополука и професионална болест трябва да сте осигурени за рисковете „трудова злополука“ и „професионална болест“. Осигуряването за тези рискове е задължително за:

- Работниците и служителите, наети на работа при един или при повече работодатели. Осигуряването не зависи от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране;
- Държавните служители;
- Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на Висшия съдебен съвет и инспекторите в инспектората към Висшия съдебен съвет;
- Военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България;
- Членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията;
- Изпълнителите по договори за управление и контрол на търговски дружества, едноличните търговци, неперсонифицираните дружества, както и синдиките и ликвидаторите;
- Хората, работещи на изборни длъжности;
- Служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания;
- Кандидати за младши съдии, младши прокурори и младши следователи;
- Морските лица.

Пенсии за инвалидност за трудова злополука и професионална болест се отпускат, ако сте загубили 50% или над 50% от работоспособността си заради трудова злополука или професионална болест. Условието за пенсиониране са по-благоприятни в сравнение с пенсионирането при инвалидност поради общо заболяване. Тази пенсия не зависи от осигурителния Ви стаж.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Процедурите за установяване на [трудова злополука](#) или [професионална болест](#) можете да намерите на сайта на Националния осигурителен институт. Ако сте пострадал при трудова злополука или професионална болест, имате право на медицинска помощ, лекарства, медицински изделия и помощни технически средства от здравната система и системата за социално подпомагане.

При трудова злополука и професионална болест осигурените лица или техните наследници имат право на следните парични обезщетения и пенсии от държавното обществено осигуряване:

- парични обезщетения за временна неработоспособност – болнични;
- парични обезщетения при трудоустрояване;
- лична или наследствена пенсия за инвалидност;
- парични помощи за профилактика и рехабилитация;
- еднократна помощ при смърт.

Размерите са по-високи, в сравнение с тези при общо заболяване и са:

- парични обезщетения за временна неработоспособност – болнични – 90% от средния размер на дневната заплата, за последните 18 месеца на внесени осигуровки;
- парично обезщетение при трудоустрояване – дневният размер на обезщетението е разликата между получаваната дневна заплата за последните 18 месеца, но не повече от максималния месечен осигурителен доход. Обезщетението не може да е по-голямо от заплатата Ви след трудоустрояването;

- лична или наследствена пенсия за инвалидност поради трудова злополука/професионална болест. Формулата за определяне на пенсията Ви за трудова злополука и професионална болест можете да [намерите тук](#).

Пенсията не може да е по-малка от процент от минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст, която за 2023 г. е определена на 467 лв.

Процент инвалидност	от 50% до 70,99%	71% до 90%	над 90%
Процент от минималната пенсия за възраст и осигурителен стаж.	100% или 467 лв.	115% или 537,05 лв.	125% или 583,75 лв.

- парични помощи за профилактика и рехабилитация – средствата за общо 4 основни диагностични и терапевтични процедури дневно (включително прегледите и изследванията). Отпускат се и средствата за нощувки по цена, утвърдена от Надзорния съвет на НОИ, без доплащане. Паричните помощи за рехабилитация включват и частично покриване на разходите за храна – 7,00 лв. на ден. За деня на постъпване и деня на напускане Националният осигурителен институт заплаща общо 7,00 лв. частична парична помощ за хранене. Имате право на парични помощи за профилактика и рехабилитация веднъж в една календарна година за 10 дни престой.

Използвани термини и съкращения

- Неперсонифицирани дружества** – дружества по Закона за задълженията и договорите. Те не са юридически лица, но данъчното законодателство им припознава определени права и задължения. Пример за такова дружество е адвокатско сдружение.

Необходими документи

- [Формуляри за установяване на трудови злополуки или професионални болести](#) от лекарска консултативна комисия.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Национален осигурителен институт](#);
- [Процедура за установяване на трудовите злополуки](#);
- [Процедура за признаване на професионалните болести](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Обезщетения за смърт: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

Национален осигурителен институт

- [Контакт център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Старост и пенсии

Пенсии

Тук ще намерите информация за пенсионните Ви права

Описали сме:

- **Пенсия за осигурителен стаж и възраст;**
- **Пенсия за ранно пенсиониране;**
- **Социална пенсия за старост.**

Кога мога да получа обезщетения?

Право на пенсия за осигурителен стаж и възраст придобивате при навършена определена възраст, различна за мъжете и жените, и определен стаж.

Ако не Ви достига необходимият осигурителен стаж за пенсия, придобивате право при навършване на 67 години и най-малко 15 г. осигурителен стаж.

Ако достигнете право на пенсия предходна година, но не се пенсионираете, правото Ви не се губи. Можете да се пенсионираете през следващи години, независимо от това дали има промени в условията за пенсиониране.

Възможност за ранно пенсиониране имате в зависимост от категорията труд, при която работите. При възраст, по-ниска от стандартната, се пенсионираат военнослужещите, някои държавни служители, следователите, някои пожарникари и водолазите. Те придобиват право на пенсия след достигане на определен осигурителен стаж в тези професии. [Информация за всяка професия ще намерите тук.](#)

Право на социална пенсия за старост имате при навършване на 70 г., когато доходите на семейството Ви са под определен минимум и ако не получавате друга пенсия, включително от друга държава.

Какви са условията, на които трябва да отговоря?

Пенсия за осигурителен стаж и възраст

За пенсиониране през 2023 г. трябва да сте на 62 г. за жените и да имате 36 г. и 4 м. осигурителен стаж. За мъжете възрастта е 64 г. и 6 м. и 39 г. и 4 м. осигурителен стаж. От 1 януари 2016 г., необходимата възраст за пенсиониране и осигурителният стаж за мъже и жени плавно се увеличава, докато достигне 65 години за двата пола и 40 години осигурителен стаж за мъжете и 37 години за жените. [Подробна информация ще намерите в таблицата на сайта на НОИ.](#)

Ако не Ви достига необходимият осигурителен стаж за пенсия, придобивате право при навършване на 67 години и най-малко 15 г. осигурителен стаж. Възрастта се увеличава постепенно всяка година.

От 1 януари 2016 г., хората с достатъчно дълъг осигурителен стаж могат да придобият право на пенсия една година преди да достигнат пенсионна възраст. Пенсията ще бъде трайно намалена с 0.4% за всеки месец, преди лицето да навърши пенсионна възраст.

Съществуват специфични изисквания за определени професии:

- Редовните военнослужещи придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години, ако имат 27 години стаж, от които две трети действително изслужени като редовна военна служба;
- Офицери и държавни служители на Министерството на вътрешните работи и на Държавната агенция за национална сигурност, държавните служители по Закона за специалните разузнавателни средства и Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, както и на държавните служители от Главна дирекция за сигурност придобиват право на пенсия при навършване на

възраст 54 години, ако имат 27 години осигурителен стаж, от които две трети действително прослужени като държавни служители в определени отдели;

- Лицата, споменати по-горе, които са служили 15 години като летателен екипаж, парашутисти, екипаж на подводни съдове и водолази имат право на пенсия при навършване на възраст 44 години;
- Държавните служители от Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 54 години, ако имат 27 години осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени като държавни служители в определени отдели;
- Балерините и балетистите придобиват право на пенсия при навършване на възраст 44 години, ако имат 25 години осигурителен стаж в професията.

От 01.01.2016 г., възрастта за пенсиониране плавно се увеличава, докато достигне 55 (точки 1, 2 и 4) съответно – 45 години (точки 3 и 5).

Ранно пенсиониране

Категориите труд са [определени в наредба](#) и са свързани с условията на труд – например ако сте работили в мини, бил/а сте пилот или работник в металургията. Има две схеми:

Пенсии от професионалните пенсионни фондове.

От 01 януари 2016 г. осигурените лица в професионален пенсионен фонд, които не са избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване (първи стълб), имат право на срочна професионална пенсия, изплащана от професионалните пенсионни фондове, ако са изпълнени следните условия:

- имат най-малко 10 години осигурителен стаж при първа категория условия на труд след 31.12.1999 г. и все още имат 10 години преди да достигнат пенсионна възраст;
- имат най-малко 15 години осигуряване втора или първа категория на труд след 31.12.1999 г. и все още имат 5 години, преди да достигнат пенсионна възраст.

Срочната професионална пенсия ще се изплаща, докато лицето навърши стандартната пенсионна възраст.

Пенсия от фонд „Пенсии“ (първи стълб).

Ако лицата не са придобили право на пенсия, плащана от професионален пенсионен фонд, или са избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване (първи стълб), те имат право на пожизнена пенсия, изплащана от Националния осигурителен институт при следните условия:

- лицата имат най-малко 10 години осигурителен стаж при условията на първа категория труд и са достигнали възраст от 50 години и 4 месеца за жените и 54 години и 10 месеца за мъжете, при условие че сборът на техния осигурителен стаж и възраст се равнява на 94 за жените и 100 за мъжете. От 31.12.2015 г. възрастта за пенсиониране се увеличава с 2 месеца за мъжете и 4 месеца за жените за всяка календарна година до достигане на 55-годишна възраст;
- лицата имат най-малко 15 години осигурителен стаж при втора категория труд и са достигнали възраст от 55 години за жените и 58 години и 10 месеца за мъжете, при условие че сборът от периодите на осигурителен стаж и възраст се равнява на 94 за жените и 100 за мъжете. От 31.12.2015 г. възрастта за пенсиониране се увеличава с 2 месеца за мъжете и 4 месеца за жените за всяка календарна година до достигане на 60-годишна възраст.

Учителите имат възможност за ранна пенсия, която се отпуска от Учителския пенсионен фонд. За да ползват това право, трябва да са изпълнили и двете условия:

- Възраст – 58 години и 10 месеца за жените и 61 години и 45 месеца за мъжете. От 1 януари 2018 г. необходимата възраст за пенсиониране се увеличава постепенно, докато достигне 62 години за двата пола;
- Учителски стаж от 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете.

Социална пенсия за старост

Право на социална пенсия за старост имате, когато навършите 70 години, ако годишният доход на член от семейството е по-малък от гарантирания минимален доход за последните 12 месеца и ако не получавате друга пенсия, включително от друга държава. За 2023 година гарантираният минимален доход е 75 лева на месец. В годишния доход на член от семейството **не се включват**:

- Добавките за чужда помощ за инвалиди, компенсациите, индексациите и еднократните добавки, изплащани към пенсиите;
- Социалните помощи;
- Семейните помощи за деца и месечните добавки за хората с увреждания.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Пенсия за осигурителен стаж и възраст

Пенсията за осигурителен стаж и възраст се изчислява по формула, в която са определящи годините осигурителен стаж и доходът, върху който са внасяни осигурителни вноски за пенсия през тези години.

Размер на пенсията = (доход, от който се изчислява) x (осигурителен стаж в години /100).

При непълна година стаж месеците се разделят на 12 и полученият резултат се закръгля до втората цифра след десетичния знак.

Повече за начина на определяне на пенсиите можете да прочетете на страницата на НОИ, където подробно е описано как се изчислява всеки от компонентите по формулата.

Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст се определя всяка година и е 467 лв. за 2023 г. За хората, пенсионирали се с **15 години действителен осигурителен стаж и навършени 66 години и 10 месеца**, минималната пенсия е 85% от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст или **314,50 лв.** Минималната пенсия е еднаква за мъжете и за жените.

Лицата, родени след 31.12.1959 г, са задължително осигурени в универсален пенсионен фонд, ако не са избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване (първи стълб). То дава право на втора допълнителна пенсия, когато лицето придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Освен това, имате право на еднократно изплащане до 50% от средствата, натрупани по индивидуалната партида, при загубена работоспособност над 89,99%. Допълнителното задължително пенсионно осигуряване дава право на еднократно или разсрочено изплащане на суми на наследниците на починал и на пенсионер.

Ранно пенсиониране

Работещите при тежки условия на труд (първа и втора категория) и в специфичните професии, имат право на пенсия от фонд „Пенсии“ на НОИ или от професионален пенсионен фонд.

За работещите при първа и втора категория труд от началото на 2000 г. е задължително и осигуряването в професионален пенсионен фонд, управляван от пенсионно осигурително дружество. Това осигуряване дава право на срочна ранна пенсия, която се изплаща от съответното дружество, в което е фондът, докато не

навършите необходимата възраст за пенсия за осигурителен стаж и възраст. Вноските в тези фондове се натрупват в индивидуална партида на всеки осигурен. От 1 януари 2015 г., хората могат да избират да се осигуряват едновременно в професионален фонд и във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване или само във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване. Условието са подробно [описани в таблицата на НОИ](#).

[Учителите имат право на срочна ранна пенсия по специални условия](#). Срочната пенсия за ранно пенсиониране е намалена с 0,1% за всеки месец, недостигащ до навършване на възрастта за пенсиониране за осигурителен стаж и възраст. След навършване на възрастта започва да се изплаща пенсия за осигурителен стаж и възраст в пълен размер от общия фонд „Пенсии“.

Социална пенсия за старост

Социалната пенсия за старост е 170 лв. на месец.

Използвани термини и съкращения

- **Професионален пенсионен фонд** – фонд, управляван от пенсионноосигурително дружество за задължително допълнително пенсионно осигуряване. В него се натрупват в индивидуална партида вноските на работодателя за хората, работещи при I и II категория труд. От тази индивидуална партида във фонда получавате срочна професионална пенсия, въз основа на договор между Вас и пенсионното дружество. В този договор се урежда размерът на пенсията и начинът на получаването ѝ за срока, докато придобиете право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от държавното обществено осигуряване.
- **Универсален пенсионен фонд** – фонд, управляван от пенсионноосигурително дружество за задължително допълнително пенсионно осигуряване. В него се натрупват в индивидуална партида вноските на работодателя и на осигурения, за хората, родени след 31.12.1959 г.
- **Професионални пенсионни схеми** – правила за допълнително доброволно пенсионно осигуряване, които възникват задължително при колективно споразумение или колективен трудов договор.

Необходими документи

- [Ред и необходими документи за отпускане на пенсии](#).

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Национален осигурителен институт](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Пенсиониране в чужбина; Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10

- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Наследствена пенсия

Тук ще намерите информация за пенсиите и добавките, които получавате като наследник.

Описали сме:

- **Еднократна помощ при смърт на осигурен член от семейството;**
- **Наследствена пенсия;**
- **Добавка от пенсия на починал съпруг/съпруга.**

Кога мога да получа обезщетения?

Право на еднократна помощ при смърт на осигурен член от семейството имат съпруг/а, децата и родителите на починалия. Еднократната помощ може да бъде поискана в срок от 3 години. Срокът започва да тече от 1 януари на годината, следваща годината, в която е настъпила смъртта.

При смърт на осигурено лице или пенсионер неговото семейство има право и на част от неговата пенсия. Тя може да е получавана приживе или тази, която починалият би получил. Нарича се наследствена пенсия. Членовете на семейството, които могат да получават наследствена пенсия са децата, съпругът или съпругата и родителите на починалия.

Добавката от пенсия или пенсии, която се полага на преживелия съпруг/а е различна от наследствената пенсия. Тази добавка не може да се получава заедно с наследствена пенсия.

Какви са условията, на които трябва да отговорям?

[Еднократна помощ при смърт](#) се полага на семейството на починалото лице, което е било осигурено към датата на смъртта си, без значение за кои рискове. Правото на еднократна помощ е на съпруга/та, децата и родителите. Те могат да получат еднократната помощ независимо дали са пенсионери, ученици или студенти, или работят. Няма значение и дали са осигурени. Родителите на починалия човек имат право на тази помощ независимо дали са били издържани от него или не.

[Наследствена пенсия](#) се отпуска на децата, родителите или съпруг/ата на починалия.

Децата имат право на тази пенсия:

- Докато навършат 18 години;
- Ако учат – до навършване на 26 години;
- Ако са инвалидизирани преди навършване на 18 години (или на 26 години, ако са студенти), правото на наследствена пенсия се запазва;
- Децата родени в брака, осиновени или извънбрачните деца.

Децата трябва да удостоверят, че учат в началото на всяка учебна година. Това удостоверение се издава от учебното заведение. Право на пенсия имате независимо дали учите в България или в чужбина. Ако се налага да прекъснете обучението си заради заболяване, бременност и отглеждане на малко дете, запазвате правото си на пенсия когато спазите правилата на съответното учебно заведение. Пенсията ще се изплаща за общо две години на прекъснато обучение.

Съпрузите имат право на наследствена пенсия 5 години по-рано от необходимата възраст за пенсия за осигурителен стаж и възраст. Ако преживелият съпруг е неработоспособен, наследствената пенсия се изплаща независимо от възрастта.

Родителите на починалото лице имат право на наследствена пенсия ако са навършили възрастта за пенсия, но не я получават. Ако човекът е починал по време на наборна военна служба или по време на военна служба в операции или мисия в чужбина, родителите имат право на наследствена пенсия независимо от възрастта си и заедно с личната си пенсия.

Наборната военна служба беше отменена в България през 2008 г.

[Добавката от пенсията или пенсиите на починал съпруг](#) се изплаща на пенсионери – съпрузи на починалия и се нарича „вдовишка добавка“. Добавката е 26,5% от пенсията или от сбора на пенсиите, получавани от починалия съпруг/а.

Ако починалият не получава пенсия, добавката се определя от пенсиите, които е трябвало да получава ако беше жив.

Ако получавате наследствена пенсия, нямате право на тази добавка.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Еднократна помощ при смърт

Еднократната помощ при смърт се определя с бюджета всяка година. За 2023 година тя е 540 лв. Сумата се разпределя поравно между всички, които имат право да я получат – съпруг/а, деца и родители.

Наследствена пенсия

Наследствената пенсия е процент от полагащата се лична пенсия на починалия. Този процент се определя в зависимост от това колко наследници имат право на тази пенсия:

- при един наследник – 50%;
- при двама наследници – 75%;
- при трима и повече наследници – 100%.

Наследствената пенсия се отпуска общо на всички, които имат право на тази пенсия и се разпределя поравно между тях. Минималната сума на наследствената пенсия не може да бъде по-ниска от 85% от минималната сума на пенсията за осигурителен стаж и възраст.

Ако и двамата родители или осиновители са починали, децата получават наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите.

Добавка от пенсията или пенсиите на починал/а съпруг/а

Пенсионерът има право на добавка от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга. Тя е определена на 26,5% от пенсията/пенсиите. Например ако починалият Ви съпруг/а е получавал/а пенсия в размер на 500 лева, добавката към Вашата пенсия ще е 132,5 лева.

Ако личната пенсия плюс добавката е по-малка от наследствената пенсия, получавате наследствената пенсията.

Условията, при които можете да получавате повече от една пенсия можете да видите на [страницата на НОИ](#).

Използвани термини и съкращения

- НОИ – Национален осигурителен институт

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Национален осигурителен институт](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Обезщетения при смърт: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Социално подпомагане

Социални помощи

Тук ще намерите информация за социалните помощи, които Ви се полагат когато доходите Ви са ниски и сте изпаднали в риск от бедност.

Описали сме:

- **Месечна помощ;**
- **Еднократна помощ;**
- **Помощ за наем на жилище;**
- **Целева помощ за отопление.**

Кога мога да получа обезщетения?

Социалните помощи се определят на базата на гарантиран минимален доход и диференциран минимален доход. Тези минимални доходи се смятат, че са достатъчни да задоволят основни жизнени потребности (тоест да се надскочи линията на бедността).

Гарантираният минимален доход (ГМД) за 2023 година е 75 лв. на месец.

Социалните помощи – целеви или месечни – се изплащат на хората, чийто доходи са под или до минимума.

Диференцираният минимален доход (ДМД) се определя в зависимост от броя членове на семейството и броя лица, живеещи в едно жилище. ДМД е свързан и с възрастта, семейно положение, здравословно и имуществено състояние на заинтересованите лица. Подробна таблица с размера на ДМД можете да видите на страницата на [Агенция „Социално подпомагане“](#).

Доходи са всички средства от пенсии, заплати, наеми, ренти, детски добавки, издръжки и др. **Семейство** са съпрузите и всички деца до 18 г. **Съжителстващи** лица са съвместно живеещите в едно жилище и в едно домакинство.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

Право на [месечни помощи](#) имате когато:

- Месечният Ви доход е по-нисък от посочения в [таблицата диференциран минимален доход](#).
- Това е единственото Ви жилище. За да имате право на помощи, то не може да е по-голямо от:
 - едностайно – ако живеете сам/а;
 - двустайно – ако семейството Ви е двучленно или тричленно;
 - тристайно – ако семейството Ви е четиричленно.

Нямате движима (например таксиметров автомобил) или недвижима собственост (например жилище), която може да бъде източник на доходи. Това условие не се отнася за собственото Ви жилище, когато нямате друго. Не се отнася и за жилище, в което живее човек с увреждания с 50% или над 50% инвалидност или тежко болен член на семейството. Изключение е направено за жилищата, които не могат да бъдат отдавани под наем, защото са в лошо техническо състояние или по здравни, хигиенни, социални или други причини.

Не сте регистрирани като еднолични търговци или собственици на капитала на търговско дружество.

Нямате сключен договор за предоставяне на собственост срещу издръжка и гледане. Това условие не важи ако сте пенсионери, инвалиди, учащи се или безработни и сте поели задължения за издръжка и/или гледане.

Не сте продавали недвижимо имущество през последните 5 г.

Спестяванията на член от семейството Ви не надхвърлят 500 лв. (за 2-ма души – 1000 лв. и т.н.).

Сте безработни с най-малко 6-месечна регистрация в Бюрото по труда.

Еднократните помощи се отпускат за инцидентно възникнали здравни, образователни, комунално-битови и други жизненоважни нужди. Право на еднократна помощ имате веднъж в годината.

Правото на месечна помощ се предоставя на лица или семейства, чийто доход за предходния месец е по-нисък от техния диференциран минимален доход. Основата за определяне на диференцирания минимален доход е гарантираният минимален доход, както е установено от Министерския съвет.

Диференцираният минимален доход се определя, както следва:

1. За лица над 75 години, живеещи сами – 248% от гарантирания минимален доход (ГМД);
2. За лица над 65 години, живеещи сами – 210% от ГМД;
3. За лица, живеещи с друго лице, над 65 години – 150% от ГМД;
4. За лица, живеещи с друго/и лице/а или семейство, и за всеки от съвместно живеещите съпрузи – 100% от ГМД;
5. За лица до 65 години, живеещи сами – 109% от ГМД;
6. За лица с минимум 50% трайно намалена работоспособност – 150% от ГМД;
7. За лица с минимум 70% трайно намалена работоспособност – 188% от ГМД;
8. За деца:
 - а) до 16 години, а за тези, които учат, до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години – 150% от ГМД;
 - б) от 4 до 16 години и ако учат, до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години, като са направили 5 или повече неизвинени отсъствия за съответния месец или три или повече отсъствия без уважителни причини от предучилищно образование – 45% от ГМД;
 - в) от 4 до 16 години, неучащи – 30% от ГМД;
 - г) от 16 до 18 години, неучащи, но регистрирани в Дирекция „Бюро по труда“ – 100% от ГМД;
 - д) с бележка, удостоверяваща задължителните имунизации и профилактични прегледи на детето, издадена от неговия личен лекар (при липсата на личен от Регионалната здравна инспекция) – 45% от ГМД;
9. За деца сираци, деца, живеещи с роднини или в приемни семейства съгласно Закона за закрила на детето, деца с трайни увреждания – 150% от ГМД;
10. За родители/родители, отглеждащи дете:
 - а) до 3 години – 180% от ГМД;
 - б) до 16 години и ако учи, до завършване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20 години – 150% от ГМД.
11. За бременни жени 45 дни преди раждане и за родители, отглеждащи дете до 3 години – 150% от ГМД.

[Помощ за наем можете да получите](#), ако сте настанен/а в общинско жилище и доходът Ви от предходния месец е по-малък от 250% от **диференцирания минимален доход (ДМД)**. Това включва:

- Самотни стари хора над 70 г.;
- Самотни родители, отглеждащи деца:

Лицата и семействата, чийто доход през изминалите 6 месеца е по-малък от или равен на диференцирания доход за отопление, имат право на помощ за отопление. Размерът на дохода се определя в зависимост от ситуацията на въпросното лице (напр. лице, живеещо само, самотен родител, малки деца, увреждане и т.н.).

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Месечна помощ

Размерът на месечната помощ е разликата между [ДМД](#), както е определен спрямо [ситуацията ви](#), и Вашия доход от предходния месец. Например ако живеете сам/а и сте над 75 години, ДМД за Вашата социална категория е 186 лева. Ако Вашият доход е 100 лева, месечната помощ е в размер на 86 лева.

Ако сте самотен родител, ДМД е определен на 135,00 лева. Ако Вашият доход за месеца е 30 лева, месечната помощ е 105 лева.

Какъв е определеният диференциран минимален доход за Вашата категория можете да видите на страницата на [Агенция „Социално подпомагане“](#).

Еднократна помощ

Можете да кандидатствате за еднократна помощ веднъж в годината. Размерът на помощта е определен в зависимост от това каква е нуждата ви. Максималният размер е 5 пъти гарантирания минимален доход или 375 лева. Можете да кандидатствате и за помощ за покриване на разходите за издаване на лична карта. Еднократна помощ се отпуска също така на лица, получили от Министерството на здравеопазването разрешение за лечение в чужбина на разноски от бюджета на министерството, за покриване на всекидневните разходи и разходите за храна за тях, придружаващите ги и донорите, когато не са включени в сумата на отпускнатото лечение. Повече за еднократната помощ можете да прочетете в [Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане](#).

Използвани термини и съкращения

- **Гарантиран минимален доход /ГМД/** – това е нормативната база за определяне на достъпа до социална помощ, като се използва и за установяване на размера на социалните помощи. Това е минималният размер на дохода, който е необходим да покрие основните жизнени потребности.
- **Диференциран минимален доход /ДМД/** – изчислява се, като се умножи гарантираният минимален доход по определен процент, предоставен в таблицата по-горе. Коефициентът е индивидуален и е свързан с възрастта, здравословното състояние и социалния статус. ДМД се използва, за да се определи кой има право на целеви или месечни помощи в зависимост от доходите на членовете на семейството.
- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За осигурителен стаж се зачита времето, през което служителите са работили на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход. Ако сте работили при непълно работно време, осигурителният стаж се зачита пропорционално на законоустановеното работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Осигурителният стаж е различен от трудовия стаж.

Необходими документи

- [Заявление](#) за отпускане на месечна помощ;
- [Заявление](#) за отпускане на помощ за отопление;
- Заявление за отпускане на помощ за наем;
- Заявление за отпускане на еднократна парична помощ.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Агенция за социално подпомагане](#);
- [Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане](#);
- [Дирекции „Социално подпомагане“](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Семейни обезщетения: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#);
- [Пенсиониране в чужбина: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

Агенция за социално подпомагане

- София 1051, ул. „Триадица“ 2
- Телефон: (02) 811 96 07
- Горещ телефон: (02) 935 0550
- ok@asp.government.bg

Дирекция „Социално подпомагане“

- Отдел хора с увреждания и социални услуги
- бул. „Княгиня Мария Луиза“ № 88

- София 1202
- Тел. 02/832 10 05
- [Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Социални програми и услуги за подпомагане на хора с увреждания и възрастни хора

Тук ще намерите информация за услугите и програмите за подпомагане на хора с увреждания и възрастни хора.

Описали сме:

- **Услуги, предоставяни в дома:**
 - **Асистент/Личен асистент;**
 - **Домашен социален патронаж;**
 - **Обществени трапезарии.**
- **Социални услуги (различни дневни и консултативни услуги обществени услуги, както и обществени социални услуги за резидентна грижа в подкрепа на възрастните хора и хората с увреждания);**
- **Специализирани институции (домове за стари хора и домове за хора с увреждания).**

Трябва да се отбележи, че в контекста на продължаващата реформа на социалните услуги, усилията са насочени към закриване на съществуващите специализирани институции и разширяване на мрежата от базирани в общността и домашно-базирани социални услуги за възрастни хора и хора с увреждания. Използването на социални услуги за домашни грижи е разрешено само ако възможностите за подпомагане на лицата чрез социални услуги в домашна среда и в общността са изчерпани. Използването на социални услуги за домашни грижи е организирано по начин, който предотвратява изолацията от общността.

Кога мога да получа обезщетения?

По отношение на подобряването на достъпа до услуги в домашна среда, специализираната помощ за социални услуги се предоставя съгласно Закона за социалните услуги. Подкрепата за социална помощ се предоставя на възрастни хора над трудоспособна възраст, които не могат да се грижат за себе си и нямат степен на намалена работоспособност, оценена в съответствие със съответната процедура, или на деца с трайни увреждания и възрастни с трайни увреждания, които са имали право на помощ от друго лице и които не получават помощ в домашни грижи по друг закон. Това осигурява достъп до тази услуга за определена група уязвими хора, като възрастни хора над 65 години с ограничения или невъзможност за самообслужване. Общината се ангажира да организира предоставянето на асистентска подкрепа по такъв начин, че да позволи цялостното предоставяне на различните видове социални услуги в домашна среда.

Помощта от асистент включва:

1. самообслужване;
2. движение и моторика;
3. промяна и поддържане на положението на тялото;
4. извършване на ежедневни и битови дейности;
5. комуникация.

Препоръките за използване на помощ от асистент, финансирани от държавния бюджет и общинския бюджет, се правят само от общината, която предоставя услугата.

Други домашни услуги (например, доставяне на храна за хората в къщи и предоставяне на услуги за гледане, като помощ за лична или домашна хигиена) и обществените трапезарии са местни дейности, финансирани от общините и фонда на Министерството на труда и социалната политика за социална защита.

Домашните услуги също се предоставят от частни доставчици, както и по различни видове програми и проекти, финансирани от държавата или Европейския социален фонд. Условието за тяхното предоставяне са различни в зависимост от спецификата на проектите.

Помощта в домашна среда, включително чрез предоставяне на интегрирани здравни и социални услуги за възрастни хора, хора с увреждания и лица над 65 години, които не могат да се грижат за себе си, се предоставят по процедурата „Патронажни грижи за възрастни хора и хора с увреждания“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г. Служителите от „Патронажни грижи“ ги снабдяват с храна, лекарства и други основни продукти. Хората от рисковите групи, които не напускат домовете си, също получават подкрепа чрез плащане на битови сметки и чрез съдействие за спешни административни услуги.

Специализираните институции са за хора, които са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст и за хора с установена инвалидност от ТЕЛК или НЕЛК. Както е споменато по-горе, социалните услуги в специализирани институции се предоставят само след изчерпване на възможностите за предоставяне на социални услуги в общността.

Службите за социален патронаж към общините извършват услуги за възрастни хора и хора с увреждания срещу заплащане. Социални услуги в специализираните институции се предоставят само след като са изчерпани възможностите за предоставяне на социални услуги в общността. Следните лица не трябва да плащат за ползване на социални услуги, които се финансират от държавния бюджет: деца до 18 години; младежи на възраст между 18 и 21 години, които се отглеждат в дом, в съответствие със Закона за закрила на детето до навършване на пълнолетие; лица, които нямат доходи и депозити.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

Специализирани институции: до влизане в сила на новия механизъм за определяне на заплащане на такси за социални услуги, с цел използване на социални услуги в специализирани институции за хора с увреждания или възрастни хора, трябва да заплатите такса от 70% до 80% от дохода Ви в зависимост от вида на институцията или такса в размер на действителните месечни разходи.

Сумата за таксите за обществени социални услуги варира между 5% и 50% от дохода Ви. Определението за бенефициери на лична помощ съгласно Закона за личната помощ е описано подробно в глава „Хора с увреждания“ на настоящия документ.

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

В зависимост от основните групи дейности, видовете социални услуги са следните:

1. информация и консултиране;
2. застъпничество и медиация;
3. работа в общността;
4. терапия и рехабилитация;
5. обучение за придобиване на умения;
6. подкрепа за придобиване на професионални умения;
7. дневна грижа;
8. жилищни грижи;
9. осигуряване на подслон;
10. асистентска помощ.

За предоставяне на финансирани от държавата социални услуги се прави предварителна оценка на нуждите на лицето. Всяко лице има право да използва общодостъпните (универсални) социални услуги, без да бъде насочвано от дирекция „Социално подпомагане“ или общината и без предварителна оценка на нуждите.

Препоръките от дирекция „Социално подпомагане“ за ползване на специализирани социални услуги се извършват по искане на лицето, което може да кандидатства в дирекцията по настоящия му адрес на място или по телефона, или писмено, включително по електронен път.

Социален патронаж

В рамките на социалния патронаж, който се предоставя от общините имате право на:

- Доставка на храна по домовете;
- Почистване на жилището ви;
- Съдействие при подаване на заявления в Дирекция „Социално подпомагане“, здравните институции и т.н., при инвалидност или тежко заболяване;
- Съдействие за снабдяване с необходимите технически помощни средства за болни и хора с увреждания;
- Помощ в обслужването, като измерване на кръвно и др., и поддържането на социални контакти;
- Битови услуги – закупуване на храна и вещи от първа необходимост, заплащане на битови сметки със средства на лицето;
- Помощ в поддържане на личната хигиена, пране на личното и спално бельо;
- Дребни ремонти на жилището и битовата техника;
- Организиране на културни мероприятия, чествания на лични празници, излети и екскурзии.

Тези услуги можете да ползвате, като подадете необходимите документи в общинската служба по местоживееене. Можете да спрете да ползвате услугите за грижа до три месеца в годината, без да се отказвате от него, като за това време не заплащате такса.

Обществените трапезарии осигуряват топла храна за обяд – супа, основно ястие и хляб. Храната се предоставя също и в дома.

Използвани термини и съкращения

- **ТЕЛК** – Териториална експертна лекарска комисия.
- **НЕЛК** – Национална експертна лекарска комисия.
- **Осигурителен стаж** – изчислява се в часове, месеци и години. За осигурителен стаж се зачита времето, през което служителите са работили на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. За всяка професия има минимален осигурителен доход и за осигурителен стаж не се зачитат периоди с вноски в размер под този доход. Ако сте работили при непълно работно време, осигурителният стаж се зачита пропорционално на законоустановеното работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Осигурителният стаж е различен от трудовия стаж.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Агенция за социално подпомагане](#);
- [НОИ](#).

Публикации на Европейската комисия:

- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>;
- Национално сдружение на общините в Република България.

Контакти за повече информация

Агенция за социално подпомагане

- София 1051, ул. „Триадица“ 2
- Телефон: (02) 811 96 07
- Горещ телефон: (02) 935 0550
- ok@asp.government.bg

Дирекция „Социално подпомагане“

- [Регионални дирекции „Социално подпомагане“](#)

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)

Агенция по заетостта

- Адрес: София 1000, бул. Дондуков №3
- Телефон: 980 87 19
- Факс: 986 78 02
- E-mail: az@az.government.bg
- [Териториални дирекции „Бюро по труда“](#)

Централно управление на НОИ

- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални поделения на НОИ](#)

Безработица

Обезщетения за безработица

Тук можете да намерите информация за системата за обезщетения за безработица в Република България.

Описали сме:

- **Обезщетение за безработица;**
- **Гарантирани вземания при несъстоятелност на работодателя.**

Кога мога да получа обезщетения?

[Обезщетения за безработица](#) се изплащат на всеки, за когото са правени осигурителни вноски във фонд „Безработица“ на държавното общо осигуряване най-малко за 12 месеца от последните 18 месеца, преди да стане безработен.

Обезщетенията се изплащат независимо дали осигурителните вноски са внесени или са дължими, без да са реално внесени.

Служителите могат да получат обезщетения и при обявяване на несъстоятелност на предприятието, в което работят. [Гарантирането на вземания при несъстоятелност](#) се финансира от фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, в който всички предприятия имат задължение да плащат вноски.

От 2011 година насам не се отпускат обезщетения за дълготрайна безработица.

Какви са условията, на които трябва да отговарям?

За да получите обезщетения за безработица, трябва да:

- бъдете регистриран като безработен/а в [Агенция по заетостта](#);
- не сте придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или за ранно пенсиониране в България, или пенсия за старост в друга държава;
- не сте заети в дейност, която е предмет на задължително осигуряване.

Ако сте зает/а на непълно работно време и получавате възнаграждение по-малко от минималната работна заплата, имате право на половината от полагащото Ви се обезщетение за безработица.

За осигурителен стаж, който дава право на обезщетение за безработица, се взимат предвид и платеният, и неплатен отпуск за отглеждане на дете, временна неработоспособност, бременност и раждане, осиновяване на дете до 5-годишна възраст или неплатеният отпуск до 30 работни дни в една календарна година.

Зачита се за осигурителен стаж и времето на осигуряване срещу безработица по законодателството на друга държава, извън ЕС, с която България има сключен международен договор за това.

Право да получите обезщетения от фонда за гарантирани вземания при несъстоятелност имате от момента на вписване в Търговския регистър на съдебното решение за откриване на производство за несъстоятелност. Нямате право на това обезщетение, ако сте член на управителните органи на предприятието, съдружници в търговското дружество или техни съпрузи или роднини по права линия. Работодателят има задължение да Ви уведоми за размера на начислените и неизплатени трудови възнаграждение и/или парични обезщетения, които Ви се полагат.

Териториалното поделение на НОИ извършва проверка, която да установи дали имате право на обезщетение по [Закона за гарантираните вземания](#) и съставя констативен протокол. Процедурата започва в едномесечен срок от вписването в Търговския регистър на съдебното решение. Докато тече тази проверка имате право да подадете възражения срещу данните, представени от работодателя. Повече за процедурата можете да прочетете в страницата на [НОИ](#).

На какво имам право и как мога да получа обезщетение?

Обезщетение за безработица

Първата стъпка за получаване на обезщетение за безработица е да се регистрирате в срок от 7 работни дни от прекъсването на работа в Агенцията по заетостта. Това става в районните дирекции „Бюро по труда“ според постоянния или настоящия Ви адрес.

След това в тримесечен срок трябва да подадете заявление за отпускане на обезщетение за безработица към териториалното поделение на НОИ.

Дневното парично обезщетение за безработица е 60% от средния осигурителен доход, за който са внасяни вноски през последните 24 месеца преди прекратяване на осигуряването. Ако сте работили в България и в друга държава-членка от ЕС, при изчисляване на обезщетението се вземат предвид само периодите на осигуряване за безработица и доходът през тях в България. Обезщетението не може да е по-малко от минималния размер, определен в държавния бюджет за всяка календарна година. За 2023 г. минималният размер на обезщетението е 18 лв. на ден. За 2023 г. максималният размер е 85,71 лв. на ден.

Съществуват изключения при определяне на размера на обезщетенията. Ако по собствено желание или с Ваше съгласие сте прекратили отношенията си с работодателя, тогава Ви се полагат минимален размер на обезщетението за срок от четири месеца. Получавате минималния размер, ако вече сте получавали обезщетение за безработица през последните три години.

Времетраенето на обезщетенията за безработица зависи от осигурителния стаж, в години.

Осигурителен стаж (години)	Период за изплащане на обезщетението (месеци)
до 3	4
От 3 години и 1 ден до 7	6
От 7 години и 1 ден до 11	8
От 11 години и 1 ден до 15	10
Над 15	12

От 2011 година насам, не се отпускат обезщетения за дълготрайна безработица.

Гарантиране на вземанията при несъстоятелност на работодателя

На това обезщетение имат право служители, които са работили за работодателя поне 3 месеца. Ако сте започнали работа при работодателя по-малко от три месеца преди вписването на съдебното решение, също имате право на обезщетение, но в по-малък размер.

- Гарантираното вземане е в размер на последните 6 начислени, но неизплатени, заплати и парични обезщетения през последните 36 календарни месеца преди месеца на обявяването на несъстоятелност. Месечното обезщетение не може да бъде повече от максималния размер на гарантираните вземания. За 2023 г. той е 1950 лв. на месец.
- Служителите с прекратени правоотношения с работодателя през последните три месеца преди датата на вписване на съдебното решение, също имат право на гарантирано вземане. Гарантираното вземане е в размер на сумата от последните начислени, но неизплатени, месечни заплати, но не повече от четири пъти минималната заплата (за 2023 г. – 780 лв.).

Използвани термини и съкращения

- НОИ – Национален осигурителен институт;
- КСО – Кодекс за социалното осигуряване;
- Осигурителен стаж – изчислява се в часове, месеци и години. За осигурителен стаж се зачита времето, през което наетите лица са работили на пълно работно време, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху полученото възнаграждение. Всяка професия има минимален осигурителен доход и към осигурителният стаж не се включват вноски, направени под този доход, освен при определени изключения. Ако сте работили при непълно работно време, осигурителният стаж се зачита пропорционално на законоустановеното работно време. При нормални условия на труд то е 8 часа на ден. Осигурителният стаж е различен от трудовия стаж. Зачита се като осигурителен стаж и самостоятелната заетост.

Необходими документи

- [Декларация за регистрация в Агенцията по заетостта](#) – подава се в „Бюро по труда“ по постоянен или настоящ адрес;
- [Заявление за отпускане на парично обезщетение за безработица на основание чл. 54а от КСО](#) – подава се в териториалното поделение на НОИ;
- [Декларация за банковата сметка за изплащане на парично обезщетение за безработица](#) – подава се в териториалното поделение на НОИ;
- Копие от документ, издаден от съответната банка, с данни за личната банкова сметка;
- Регистрация в Агенцията по заетостта – копие, подава се в териториалното поделение на НОИ;
- [Останалите документи, които са необходими, за да Ви бъдат отпуснати обезщетения, са описани в т. 5 на страницата на НОИ.](#)

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Кодекс за социално осигуряване](#);
- [Национален осигурителен институт](#);
- [Агенция по заетостта](#);
- [Гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя](#);
- [Закон за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя](#);
- [Регистрация на гражданите на страните – членки на Европейското икономическо пространство](#);
- [Регистрация на търсещите работа](#).

Публикации на Европейската комисия:

- [Покритие на социалната система: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#) [Безработица и покритие на социалната система: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС](#).

Контакти за повече информация

Агенция по заетостта

- Адрес: София 1000, бул. Дондуков №3
- Телефон: 980 87 19
- Факс: 986 78 02
- E-mail: az@az.government.bg
- [Териториални дирекции „Бюро по труда“](#)

Национален осигурителен институт

- [Контактен център](#)
- Централно управление на НОИ
- София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- 02/926 10 10
- noi@nssi.bg
- [Териториални подразделения на НОИ](#)

Преместване в чужбина

Сумиране на осигурителните периоди от Европейския съюз и Европейското икономическо пространство

Разпоредбите на регламентите за социално осигуряване (Регламент (ЕО) № 883/2004 и Регламент (ЕО) № 987/2009) предвиждат взаимното зачитане на осигурителните периоди от държавите в случаите, в които дадено лице е живяло и/или е работило в повече от една държава-членка. Тези разпоредби се прилагат и за Норвегия, Лихтенщайн, Исландия, Швейцария и в някои случаи за Обединеното кралство. Споразумението за оттегляне и Споразумението за търговия и сътрудничество между ЕС и Обединеното кралство уреждат други случаи на социалноосигурителни права

Как е уредена социалната сигурност в европейските регламенти

Правото на свободно движение и установяване в ЕС е една от основите на организацията. То се гарантира по няколко начина, един от които е непрекъснатата социална сигурност където и по какъвто и повод да се намирате в ЕС.

Непрекъснатото социално покритие означава, че периодите ни на осигуряване от различните държави членки важат навсякъде в другите държави членки все едно са техни собствени.

При изчисляване на осигурителен стаж от няколко държави членки **периодите на осигуряване** се зачитат все едно са завършени в една и съща държава. Същото се отнася и за периодите на заетост и пребиваване. Сумират се само периодите, **не се сумира размерът на осигурителните вноски**.

Всеки случай трябва да бъде оценен индивидуално, за да се определи дали дадено лице попада в приложното поле на чл. 30 от Споразумението за оттегляне и следователно се прилагат Регламентите за координация на системите за социална сигурност в ЕС, или ако те попадат в обхвата на ситуацията, описани в чл. 32 от Споразумението за оттегляне и/или влизат в обхвата на вътрешното законодателство.

За кои обезщетения и помощи важи правилото

Обезщетенията, за които се сумират периодите на осигуряване от няколко страни членки, са всички обезщетения от всички клонове на социалната сигурност:

- обезщетения за болест – в пари и в натура;
- обезщетения за майчинство/бащинство – в пари и в натура;
- обезщетения при инвалидност – в пари и в натура;
- обезщетения при старост;
- обезщетения при смърт;
- обезщетения при трудови злополуки и професионални болести – в пари и в натура;
- предпензионни обезщетения;
- обезщетения за безработица;
- семейни обезщетения;
- специални обезщетения, независещи от вноски.

Не се сумират периодите на социално подпомагане, което се отпуска при бедност.

Обезщетения или пенсии се изплащат навсякъде в ЕС, независимо от това къде живее лицето и коя държава е отпуснала обезщетението.

Правото Ви на обезщетения зависи от условията за придобиване на това право на държавата, която отпуска обезщетението.

Ако сте се осигурявали при работа в няколко държави от ЕС, осигурителните Ви вноски не се прехвърлят в една от тях. Вместо това получавате обезщетения или пенсии от всички държави, в които сте се осигурявали или само от една, но за всички осигурителни периоди. Ако осигуряването Ви в една държава членка е задължително, а Вие сте избрали да се осигурявате и доброволно, при сумирането се взема само периода на задължителното осигуряване.

Какво трябва да направя

Обменът на информация между компетентните институции в ЕС относно социалноосигурителните права се извършва изцяло по електронен път. Следователно при настъпване на съответното събитие е необходимо да посочите на съответната компетентна институция в държавата, в която живеете по време на кандидатстване, че имате осигурителни периоди и в други държави. Впоследствие Вашите осигурителни периоди ще бъдат потвърдени от компетентните институции посредством електронния обмен. Следователно не е необходимо да се предприемат действия за зачитане на Вашите осигурителни периоди, тъй като те ще бъдат потвърдени от компетентните институции при кандидатстване за определен вид обезщетение от материалния обхват на координационните разпоредби.

Използвани термини и съкращения

- **Европейско икономическо пространство (ЕИП)** – страните от Европейския съюз, Исландия, Лихтенщайн и Норвегия.

Необходими документи

- Социалноосигурителната информация за лицата се прехвърля между компетентните институции по електронен път чрез системата за електронен обмен на социалноосигурителна информация (EESSI).

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Информационна брошура за социалната сигурност в ЕС;](#)
- [Информационна брошура за координацията на системите за сигурност в ЕС.](#)

Публикации на Европейската комисия:

- [Покритие на социалната система: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС;](#)
- [Пенсиониране в чужбина: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС.](#)

Контакти за повече информация?

[Министерство на труда и социалната политика](#)

- София 1051, ул. Трианица №2
- Телефон: +359 2 8119 443
- Факс: +359 2 988 44 05; +359 2 986 13 18
- E-mail: mlsp@mlsp.government.bg

[Министерство на здравеопазването](#)

- Гореща линия: 02/ 9301 152; 02/ 9301 253;
- 02/ 9301 259
- E-mail: goreshtalinia@mh.government.bg

[Национална агенция по приходите](#)

- Телефон 0700 18 700.
- E-mail: infocenter@nra.bg
- [Регионални дирекции на НАП](#)

[Национален осигурителен институт](#)

- Централно управление на НОИ
- гр. София, 1303, бул. „Александър Стамболийски“ № 62-64
- Телефон: 02/926 10 10
- E-mail noi@nssi.bg
- [Регионални дирекции на НОИ](#)

[Национална здравноосигурителна каса](#)

- гр. София 1407, ул. „Кричим“ №1
- Телефони: 0800 14 800; 02/ 9659 121 и 02/9659 387
- [Регионални дирекции на НЗОК](#)
- [Агенция за социално подпомагане](#)

Основно местоживеене

Обичайно пребиваване

Тук ще намерите информация за обичайното пребиваване в България, когато това е важно за Вашите права на обезщетения.

Отнася ли се за мен обичайното пребиваване

Има случаи, в които от обичайното пребиваване зависят правата Ви на социална сигурност или задълженията. Принципът в правото на ЕС е, че към определен момент социалното законодателство само на една държава-членка на ЕС може да бъде прилагано спрямо Вас. За да се определи кое е това законодателство, може да се използва като критерий и обичайното пребиваване.

Според европейските регламенти имате същите права в страната, в която пребивавате, както и нейните граждани. Ако работите, сте част от социалната система на страната, по чието законодателство е започнала работата. Например когато сте командирован/а в друга държава членка, за Вас продължава да важи законодателството на България. Това правило важи ако времетраенето на командировката е до 24 месеца.

Ако сте самостоятелно заето лице, регистрирано в България, но отидете да предоставяте услугите си и в друга държава членка, за Вас важи българското законодателство, ако пребивавате в България. Моряците са подчинени на социалното право на страната, под чийто флаг плава кораба им и т.н.

Когато обаче не работите или работите едновременно в две или повече държави от ЕС, социалното право, което ще Ви защитава се определя основно по критерия обичайно пребиваване. Според европейското законодателство критериите за определяне на обичайното пребиваване не съвпадат с адреса по документи за самоличност.

Тези критерии служат само за определяне на приложимото социално право и къде се дължат вноски и/или данъци. В България това се съблюдава и определя от Националната агенция за приходите.

Критерии за обичайно пребиваване

Критерии, по които се определя обичайното пребиваване са записани в регламенти 883/2004 и 987/09. Социалното право, което се прилага към Вас, се определя от долуизброеното.

Необходими документи

- [Преносим документ А1](#) – издава се в България от НАП и показва кое е приложимото социално право в определени случаи на заетост и самостоятелна заетост. Не се издава при работа само в една държава, при икономически неактивни лица и др.

Моите права

В линковете по-долу са описани законите и страниците на институциите, които определят Вашите права, те не са страници на Европейската комисия и не представляват мнението на Комисията:

- [Информационна брошура за социалната сигурност в ЕС;](#)
- [Информационна брошура за координацията на системите за сигурност в ЕС;](#)
- [Национална агенция по приходите.](#)

Публикации на Европейската комисия:

- [Покритие на социалната система: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС;](#)
- [Пенсиониране в чужбина: Вашите права в чужбина като гражданин на ЕС.](#)

За контакт с представители на ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици информационни центрове „Europe Direct“. Адресът на най-близкия до Вас център ще намерите на уебсайта europa.eu/european-union/contact_bg

По телефона или по електронна поща

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз.

Можете да се свържете с тази служба:

— чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11

(някои оператори може да таксуват обаждането),

— или стационарен телефонен номер +32 22999696, или

— по електронна поща чрез формуляра на разположение на адрес europa.eu/european-union/contact_bg

За да намерите информация за ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Еуропа на адрес europa.eu/european-union/index_bg

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес publications.europa.eu/bg/publications. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (вж. europa.eu/european-union/contact_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1952 г. насам на всички официални езици, посетете уебсайта EUR-Lex на адрес eur-lex.europa.eu

Свободно достъпни данни от ЕС

Порталът на ЕС за свободно достъпни данни (data.europa.eu/euodp/bg) предоставя достъп до набори от данни от ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели.

